Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2021

I.
II.
III.
IV.
V.
VI.
VII.
VIII.
IX.
X.
XI.
XII.

150 rokov SAMOSTATNÉHO LESNÍCTVA

MILIÓN STROMOV - PRE SLOVENSKO -

Ľudia pre lesy, lesy pre ľudí

Na Kráľovej holi

[: Na Kráľovej holi stojí strom zelený. :]
[: Vrch má naklonený, vrch má naklonený,
vrch má naklonený do Slovenskej zemi. :]

[: Odkážte, odpíšte tej mojej materi, :]
[: že mi svadba stojí, že mi svadba stojí,
že mi svadba stojí na Kráľovej holi. :]

[: Na nebi hviezdičky sú moje sestričky :]
[: a guľa z kanóna a guľa z kanóna
a guľa z kanóna, to je moja žena. :]

[: Odkážte odpíšte mojim kamarátom, :]
[: že už viac nepôjdem, že už viac nepôjdem,
že už viac nepôjdem na fraj za dievčaťom. :]

[: Nezomrem na zemi, zomrem ja na koni, :]
[: a keď z koňa spadnem, a keď z koňa spadnem,
a keď z koňa spadnem, šabľa mi zazvoní. :]

4. Príhovor povereného generálneho riaditeľa
Prinášame príhovor povereného generálneho riaditeľa Ing. Tibora Kőszegyho, MPH, ktorý 16. júla vystriedal na pozícii Ing. Tomáša Čuku.

5. Neobyčajná poštová známka
K prvému júlu 2021 bola pri príležitosti 150. výročia oddelenia lesníctva od baníctva vydaná známka. Zberateľskú sériu ako i samotnú poštovú známku si záujemcovia môžu zakúpiť na slovenskej pošte.

6. Tradície slovenského vidieka a LESY SR, š.p.
Počas štyroch augustových dní sa štátny podnik LESY Slovenskej republiky na výstavisku Agrokomplex v Nitre prezentoval svojou vlastnou obchodnou značkou „Lesnícke pochúťky" ako i komunikačným projektom „Milión stromov pre Slovensko". Nezabudli sme tiež na 150. výročie samostatného lesníctva a verejnosti sme predstavili jeho logo.

7. S dubovou ratolesťou na golieri
150. výročie samostatného lesníctva sme si v Lesníckom a drevárskom múzeu vo Zvolene uctili otvorením výstavnej prezentácie „S dubovou ratolesťou na golieri", ktorá sústreďuje viaceré exponáty z obdobia nielen po roku 1871. Viac informácii sa už dozviete pri ich prehliadke, na ktorú Vás srdečne pozývame.

8. Lesnícke srdcia bijú na poplach
Aktuálne dianie, ktoré vyhranilo situáciu medzi lesníckym stavom a predstaviteľmi orgánov životného prostredia vyústilo vo vlnu demonštračných stretnutí na verejných priestranstvách, počas ktorých už od roku 2018 lesnícke subjekty upozorňujú na neprimerané postupy týkajúce sa týchto oblastí.

9. Lesníci spustili projekt LesVITAL
Štátni lesníci z LESOV SR, š.p. a z LESOV ČR, s.p. sa v rámci projektu „Spoločne za predchádzanie zhoršovania stavu poškodených lesných ekosystémov" budú zameriavať na spoločné lesopestovné opatrenia na obnovu druhovo pestrých a stabilných lesných ekosystémov a tiež na ochranu biodiverzity cezhraničného územia.

10. Lesy Nízkych Tatier poznačené ďalšou kalamitou
Dalo by sa povedať, že konečne nastávalo obdobie, v ktorom sa podiel kalamitných ťažieb takmer úplne vytrácal z lesníckej evidencie závodov, na ktorých v poslednom období hodnotovo dominovali. No a už nám opäť ležia desiatky tisíc kubíkov prevažne v lokalite Nízke Tatry.

11. O druhovú pestrosť lúk sa starajú pod Tatrami aj pod Poľanou
A opäť zvonili kosy a voňala čerstvo pokosená tráva. Už tradične skosili lesníci horské lúky, aby sa mohli v zime postarať o zver v týchto chránených poľovných revíroch.

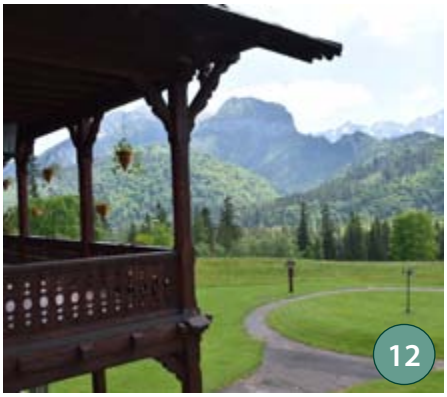

12. Tatranská Javorina – 54. významné lesnícke miesto
Skupinka Významných lesníckych miesta sa opäť rozrástla. Tentokrát ju rozšírila lokalita Tatranská Javorina s nádhernými výhľadmi a poľovníckym kaštieľom Hohenlohe. Nie je tajomstvom, že samotné knieža Hohenlohe žil v období, ktoré bolo v otázke medvedej populácie rovnako problematické. Známa je tiež jeho reakcia a nariadený postup po smrteľnom útoku medveďa na človeka.

13. Lesnícka obnova pamätníkov pokračuje
Po tom, čo lesníci z OZ Prešov na jeseň minulého roka skrášlili pamätník Emmy D. Goldschmidtovej na Dubníku, dali v týchto dňoch nový lesk aj ďalšej kultúrnej pamiatke.

14. Na streche Tople
Ichtyologické prieskumy mávajú rôzne dôvody. Tým na tokoch na území LS Malcov boli rozdielne názory prítomných počas prehliadky migračných bariér konanej dňa 21. mája 2021 na spriechodnenie stupňov, či ich zachovanie v stave v akom sú.

Lesník
časopis zamestnancov LESY Slovenskej republiky, štátny podnik
júl-august 2021

Redakčná rada
Ing. Jozef Bystriansky
Ing. Robert Kiš
Ing. František Fodor
Ing. Július Burkovský
Šéfredaktor:
Mgr. Anna Sliacka, PhD. (as)

Stáli prispievatelia:
Mgr. Lucia Čekovská
Ing. Zdenko Kováč
Ivan Kňaze
Ing. Viliam Stockmann, CSc.
Ing. Martina Velká
Mgr. Marína Debnárová (md)

Grafická úprava:
Ing. Peter Valach

Foto na obálke:
Ing. Marek Kubov

Adresa redakcie:
LESY SR, š. p.
generálne riaditeľstvo
Námestie SNP 8
Banská Bystrica
975 66
anna.sliacka@lesy.sk
+421 918 444 218

15. Výstava zhodov parožia CHPR Nízke Tatry
V mesiaci jún, nazývanom tiež mesiacom poľovníctva a ochrany prírody, sa v CHPR Nízke Tatry podarilo usporiadať výstavy zhodov parožia z uplynulej poľovníckej sezóny na jednotlivých lesných správach. Prinášame aspoň pár informácii i fotografií a dúfame, že o rok sa stretneme na jednej spoločnej výstave.

16. Buky v lesníckej opatere
V priemere až 1200 kusov vypestovaných voľnokorenných semenáčikov vyrastie pod odborným prístupom zamestnancov OZ Semenoles z jedného kilogramu bukového semena. Čo všetko predchádza ich výsadbe v lesnom prostredí nám popísala Ing. Katarína Chválová.

18. Lesná správa Nemšová
Je treťou najväčšou a zároveň najsevernejšou správou odštepného závodu Trenčín a jej západná časť susedí s Českou republikou. Historicky je spätá s Brumovským panstvom.

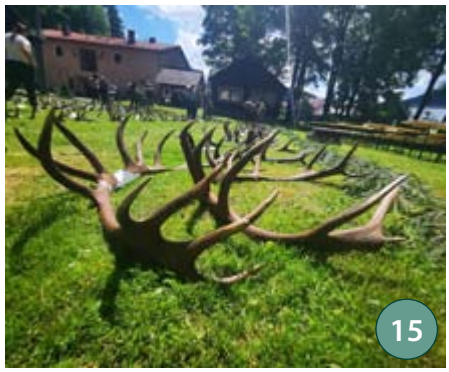

20. Možnosti biodiverzity na pieskoch Záhoria
Cieľom tohto príspevku je posúdiť zmenu hospodárenia zameraného výlučne na hlavné hospodárske dreviny, prevažne borovicu lesnú a duby smerom k druhovo bohatším, a tým odolnejším a stabilnejším lesným porastom, ktoré by dokázali lepšie odolávať meniacim sa klimatickým podmienkam v čase globálneho otepľovania. Bližšie informácie prinášame v príspevku riaditeľa OZ Šaštín, Ing. Martina Mokráňa.

23. Ovocná lesná cesta Pezinok
Ďalšou spomedzi 27 ovocných lesných ciest je v poradí prvá na OZ Smolenice, ktorá bola naplánovaná na lesnej správe Pezinok v lokalite Rybníček. Deň výsadby bol určený na 5.5.2021. Ako sa kolegovia zhostili tejto úlohy prinášame v našom príspevku.

24. Predátori v našich lesoch
Ďalší z príspevkov, ktorý vznikol po potulkách lesom v sprievode lesníkov i lesných robotníkov venoval Ivan Kňaze problematike predácie v lesných ekosystémoch.

26. Lesné bohatstvo Lotyšska
Lesy v Lotyšsku zaberajú až 42% rozlohy krajiny a sú rozdelené do troch lesných kategórií podľa ich funkcie a významu z ekologického, ekonomického alebo z hľadiska konkrétnej funkcie. Chránené lesy tvoria 12,6% a nachádzajú sa v štátnych rezerváciách, v národných a v prírodných parkoch.

27. Exotika od rovníka
Ďalšou z výstav, ktorá obohatila program návštevníkov nášho Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene bola výstava pod názvom „Tropický hmyz zo zbierky Michala Zachara" venovaná bola entomologickým zbierkam i živým exponátom.

28. Za hmyzom smaragdového ostrova
Za exotickými hmyzími druhmi sme sa vybrali s naším entomologickým sprievodcom Rudolfom Gabzdilom, ktorého kroky tentokrát viedli gréckym územím. Čo všetko sa mu podarilo objaviť a na akých zaujímavých miestach tieto druhy žijú, prinášame v nasledujúcej reportáži.

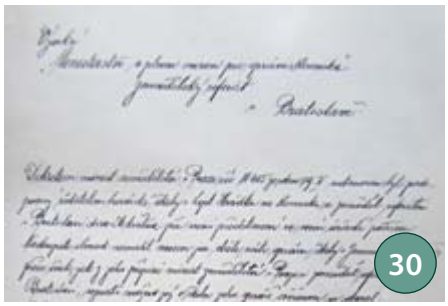

30. Transformácia hrádockej lesníckej školy z Uhorska do ČSR
Ako všade na Slovensku aj na lesníckej škole v Liptovskom Hrádku bola po politickom prevrate po vzniku Československa v roku 1918 zložitá situácia. Veď už len zmena úradného jazyka stačila k tomu, aby vznikali ťažko riešiteľné situácie.

32. Lesnícke osobnosti
Dr., Ing. Biskupský Vladimír, CSc. bol autor a spoluautor desiatok pôvodných vedeckých prác, výskumných správ a výskumných projektov a knižných publikácií z problematiky dendrometrie. **Doc., Ing., Šťastný Tibor, CSc.** sa venoval problematike provenienčných pokusov a mnohé údaje vyhľadával a sumarizoval z údajov uložených v archívoch. V rokoch 1958/1959 sám zakladá ďalší provenienčný pokus so smrekovcom na Podbansku...

33. Úvaha o možnom dočasnom sídle banskobystrického Uhorského kráľovského lesného riaditeľstva v rokoch 1913-1916
V južnej časti pôvodného Kammerhofu je vyznačená pozdĺžna budova sýpky či obilnice (Magtár). Po zrušení hradobného múru túto budovu už vo vlastníctve lesného riaditeľstva prestavali pravdepodobne pre obytné účely. V roku 1913 bola táto jednoposchodová budova zrejme najvhodnejšia pre umiestnenie dočasného sídla lesného riaditeľstva.

36. Hodiny ruskej duše
Drevené plastiky s ruskou dušou tvoril Yuri Firsanov približne päť rokov a ich prepracovanosť úplne odvedie pozornosť od hodín, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou diel z každodenného života ruskej dediny.

Príhovor povereného generálneho riaditeľa

Vážené kolegyne, vážení kolegovia!

Prihováram sa k vám všetkým touto cestou okrem iného aj preto, že by som sa v čo najkratšom čase rád stretol a porozprával s každým z Vás osobne. Uvedomujem si však, že toto by si vyžiadalo veľmi veľa času a ten teraz potrebujeme na iné dôležité úlohy.

Prichádzam medzi Vás z prostredia, ktoré sa niekomu môže zdať vzdialené od starostlivosti o naše lesy, avšak prinášam so sebou moje skúsenosti a zmysel pre transparentný a spravodlivý systém riadenia, ako aj pre vecné a zmysluplné riešenie problémov. Zastávam názor, že popri rozdieloch a špecifikách komodít sú v jednotlivých podnikoch či firmách rovnako dôležité ľudské vzťahy a spravodlivé rozdelenie úloh spojené s odmeňovaním.

Prijal som poverenie nášho pána ministra v čase, kedy oslavujeme 150-te výročie samostatného lesníctva a súčasne v čase, kedy z každého odštepného závodu počuť hlas volajúci po zmenách a náprave v niektorých prípadoch možno roky pretrvávajúcich problémov. V čase, kedy sa už dlho rozpráva o transformácii a reorganizácii nášho podniku a všetci čakáte na skoré riešenia a zlepšenia všetkého, čo Vás trápi. Prijímam z toho plynúce úlohy ako veľkú výzvu a uvedomujem si zodpovednosť, ktorá sa k tomu viaže.

Všetkých nás zaujíma a pozorne sledujeme udalosti súvisiace s návrhom novely zákona č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny. Z doterajšieho vývoja diskusií k tomuto návrhu vnímam z Vašich radov oprávnené obavy ohľadom prínosu tohto návrhu z titulu množstva nezodpovedaných otázok, nedoriešených súvislostí či

dopadov. Verím a som presvedčený, že v ďalších diskusiách, hodnoteniach a spracovávaniach veľkého množstva odborných a vecných pripomienok, ktoré boli navrhovateľom tejto novely prezentované aj vďaka Vašej spolupráci, zvíťazí odbornosť nad emóciami a že budeme svedkami vecného a reálneho vylepšenia dnes platného zákona.

Popri všetkých aktuálnych témach prebiehajúcich v pre nás vonkajšom prostredí nás v najbližšom období čaká v našom internom prostredí zahájenie procesu transformácie a reorganizácie. Tento proces so sebou prinesie postupné zmeny v rozdelení a hraniciach území niektorých lesných obvodov, lesných správ i odštepných závodov. Cieľom tejto náročnej úlohy je efektívnejšie riadenie všetkých našich činností, aby sme následne mohli zrealizovať aj dlho očakávané zlepšenie v oblasti odmeňovania.

Chcem a budem spoločne s Vami bojovať za udržanie hodnôt lesníctva a jeho vážnosti. Chcem zbaviť náš podnik nedostatkov a neduhov, ktoré v očiach emóciami preťaženej až zaslepenej laickej verejnosti kazia dojem a vnímanie poctivej lesníckej práce. Neduhov, ktoré vrhajú zlé svetlo na spoločenský význam a dôležitosť hospodárenia a odbornej starostlivosti o naše lesy. Buďme zodpovední a nedovoľme, aby niektorí jednotlivci v radoch našich kolegov svojím deformovaným správaním nezlúčiteľným so zákonom ani princípmi poctivej lesníckej práce degradovali výsledky práce všetkých ostatných a nahrávali nelichotivým vyjadreniam o „šafárení“ či „bačovaní“ v našom štátnom podniku. Pre tento cieľ uvítam každý Váš zmysluplný návrh či podnet na zlepšenie.

Mojím osobným cieľom pre nasledujúcich niekoľko mesiacov je uviesť do života transparentnú obchodnú politiku a stratégiu, úspešne previesť podnik transformáciou a zaviesť spravodlivý a motivačný systém odmeňovania na každom stupni organizačnej štruktúry. K splneniu týchto cieľov budem samozrejme potrebovať Vašu podporu, porozumenie a pomoc. Spoločnými silami určite dokážeme ozdraviť naše pracovné procesy a vylepšiť obraz lesníctva v očiach občanov Slovenskej republiky.

Naše lesníctvo si to zaslúži!

LESU ZDAR.

Ing. Tibor Kőszeghy, MPH

Neobyčajná poštová známka

150. výročie osamostatnenia lesníctva od baníctva

Zhrnúť 150-ročnú históriu lesníctva do jednej jediej poštovej známky je skutočnou výzvou. Práve týmto symbolom, ktorý bude nasledujúce obdobie putovať svetom, lesnícke inštitúcie pomyselne zapečatili toto pomerne dlhé obdobie samostatnosti lesníckeho stavu a baníctva.

Kým baníci si ho pripomenuli osadením baníckeho orloja, ktorý pribudol na Barbakane na Námestí Štefana Moysesa v Bankej Bystrici už 7. júla 2021, poštová známka, ktorú mohla uzrieť verejnosť od 1. júla 2021, sa svojho slávnostného odhalenia dočkala až 16. júla 2021 v parku J.D. Matejovie na Národnej ulici, tiež v Banskej Bystrici.

Medzi významnými osobnosťami a predstaviteľmi zaangažovaných inštitúcií i verejného života, ktoré sa mali možnosť zúčastniť zaujímavého programu, nechýbali ani lesníci, zamestnanci štátneho podniku LESY SR. Však koho by nezaujalo predstavenie pripravené Lesníckym a drevárskym múzeom vo Zvolene, ktorého súčasťou bola postava baníka, či hlas, akoby prihovárajúceho sa samotného predstaviteľa slovenského lesníctva J. D. Matejovie, znejúci spoza jeho busty. Len škoda, že toto slávnostné predstavenie známky nebolo o štyri dni skôr, kedy si za bežných okolností pripomíname práve výročie narodenia nášho lesmajstra a ešte väčšia škoda, že súčasťou takéhoto podujatia nebolo očakávané položenie venca, na uctenie jeho pamiatky. No možno o rok...

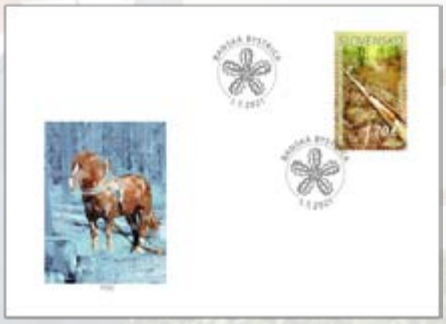

Zo zákulisia poštovej známky

Možno nie každý vie, že pri tvorbe poštovej známky sa nejedná len o poštovú známku samotnú, ale je potrebné vytvoriť podklady pre pečiatku a tiež FDC, ktoré predstavuje obálku s potlačou, na ktorú sa nalepí známka a opečiatkuje sa. Takže tri neoddeliteľné súčasti, ktoré treba následne obhájiť a až potom si ich zberatelia môžu založiť do svojich zbierok.

Človek rastie s úlohami, hovoril náš bývalý kolega a i vďaka tomu som prijala úlohu odborného konzultanta k tak významnej súčasti, dnes už môžeme povedať, že lesníckej histórie. Prehrabať kopu dôveryhodných zdrojov, predložiť návrhy a obhajovať ich pred človekom, ktorého z reálneho života nepoznáte, si vyžaduje isté skúsenosti v tímovej práci, a to nielen ilustrátora. Spolupráca s akademickým maliarom Petrom Augustovičom bola naozaj zaujímavá a prínosná v každom smere. Najzodpovednejšou úlohou bolo presvedčiť ho, že sa spoločne vydávame tou správnou cestou.

Les, drevo, práca, dopravníctvo a dubové listy – to boli jedny z prvých indícií... a finálny výsledok už vidíte sami. Spolupráca začínala vo frázach, ale samozrejme nie v tých prázdnych. No posúďte sami.

Na lesoch záleží..., to bol dôvod prečo došlo k oddeleniu lesníctva, lebo baníctvom a hutníctvom spustošené územia bolo treba začať plánovite spravovať tak, aby spĺňali nielen aktuálne potreby spoločnosti, ale boli schopné zabezpečovať ich aj pre nasledujúce generácie.

Na počiatku bolo drevo... až následne aktívne manažovanie lesov na území Slovenska bolo od odčlenenia od baníctva zamerané na zachovanie a zveľaďovanie lesných ekosystémov, zabezpečujúcich potrebné množstvo drevnej hmoty ako najekologickejšej a obnoviteľnej suroviny.

S aktívnym využívaním a manažovaním lesov je spojený aj rozvoj technológií, čo sa prejavilo aj v oblasti lesného dopravníctva zameraného na presun vyťaženého dreva na jeho následné alebo konečné spracovanie. Neodmysliteľnou súčasťou lesného hospodárstva sú od jeho počiatku furmani a kone, pričom slovenské štátne lesníctvo môže byť právom hrdé na to, že sa zaslúžilo o vyšľachtenie a už 70-ročnú starostlivosť o chov norika muránskeho typu, koňa, ktorý sa stal symbolom aktívneho manažovania lesov."

Preto je na poštovej známke znázornený Vodný žľab Rakytov so spúšťaným drevom obklopený lesmi, na obálke norik muránskeho typu a pečiatka znázorňuje rovnako rozložené dubové listy ako tie, ktoré nájdete na pečiatke v knihe Lesnícke pečiatky od Viliama Stockmanna na strane 12.

Takže aspoň pár úlomkov z toho čo predchádza tvorbe a následnej obhajobe jednej neobyčajnej poštovej známky.

-as-

Tradície slovenského vidieka a LESY SR, š.p.

Pandémia spôsobila tak výrazné zmeny v práci s verejnosťou i pri organizovaní podujatí, že v roku 2020 sa tradičnú výstavu AGROKOMPLEX aj napriek snahám usporiadateľov a vystavovateľov nepodarilo zorganizovať. Tento rok pretrvávajúce opatrenia opäť nedovolili uskutočniť toto podujatie, na ktoré za bežných okolností prídu desiatky tisíc ľudí, v štandardnom režime a veľkosti, no podarilo sa usporiadať aspoň podujatie „Tradície slovenského vidieka“, na ktorom nechýbal ani náš podnik.

„Tradície slovenského vidieka“ s aktuálnou ponukou vystavovateľov, pripraveného programu a vyčleneného priestoru v areáli Slovenského poľnohospodárskeho múzea je novým typom podujatia organizovaného na výstavisku Agrokomplex so zameraním predovšetkým na rodiny s deťmi. Vzhľadom na umožnenú účasť, ktorá povolila prítomnosť maximálne 1000 ľudí vo vyčlenenom priestore, nie je možné porovnávať toto podujatie s poľnohospodárskou a potravinárskou výstavou AGROKOMPLEX, ktorá na svojom vrchole počas štyroch dní hostila takmer 140.000 návštevníkov a ktorej sa každoročne zúčastňoval aj náš štátny podnik.

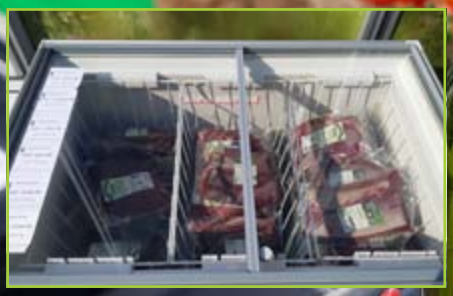

LESY Slovenskej republiky využili možnosť svojej účasti na tomto podujatí a svoju expozícii v spoločnom stánku zriaďovateľa Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR zamerali predovšetkým na vlastnú obchodnú značku „LESNÍCKE POCHÚŤKY“. Pre tých, ktorí doposiaľ nemali možnosť sa oboznámiť s celým sortimentom môžeme prezradiť, že okrem diviny a mäsových výrobkov s vysokým podielom jelenieho mäsa sme predstavovali predovšetkým lesnícke víno produkované OZ Topoľčianky a produkty zo šípkovej dužiny, ktorú získavame v rámci komunikačného projektu Zber šípok spoločne s LESMI SR. Ponuku sme doplnili knižnými publikáciami i drobnosťami pre deti. Počas štyroch dní sme striedavo pripravovali ochutnávku vín a mäsových výrobkov. Najväčší záujem návštevníkov nášho stánku bol o lesnícke víno, predovšetkým o Rulandské biele a Cabernet savignon rose, ale zahanbiť sa nedala ani mrazená divina.

Okrem predajnej časti bol výstavný priestor nášho podniku venovaný projektu Milión stromov pre Slovensko, ktorý oslovil väčší počet nadšencov a budúcich dobrovoľníkov. Práve tento projekt je zameraný na koordinované zapájanie verejnosti do výsadieb sadeníc lesných drevín na pozemkoch v správe štátneho podniku LESY SR. Prostredníctvom neho sa spoločne s našimi partnermi OZ Moje Slovensko a PEFC Slovensko snažíme verejnosti vysvetľovať význam lesníctva a tiež nášho podniku ako výrobného so zameraním na manažovanie zdravých, trvalo-udržateľných lesov a v neposlednom rade na produkciu najekologickejšej a obnoviteľnej suroviny. No predovšetkým je dôležité zdôrazňovať význam pestovateľskej činnosti, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou lesníckej prevádzky, keďže náš podnik ročne vysadí takmer 16 miliónov sadeníc.

Kde inde majú štátne subjekty možnosť priamo prezentovať svoju činnosť verejnosti, ak nie v prevádzke alebo tiež na výstavách, ktoré zabezpečia reálny kontakt. Ten doposiaľ „mienkotvorné“ sociálne siete nie sú schopné v plnej miere zabezpečiť. „Otvorenie výstavných priestorov, i keď v takomto „skromnejšom“ režime považujeme za veľmi dobrý krok. Keďže pandémia ešte nie je zažehnaná, aj týmto spôsobom sa snažíme poskytovať návštevníkom informácie o našich ubytovacích zariadeniach, ale aj turisticky zaujímavých miestach, na ktorých budovaní sa podieľa náš štátny podnik. Medzi ne radíme nielen 54 Významných lesníckych miest i 40 lesníckych náučných chodníkov, na ktoré si i touto cestou dovolíme všetkých srdečne pozvať a na tomto mieste im poskytneme akékoľvek potrebné informácie.

Týmto by sme sa chceli zároveň poďakovať všetkým našim zamestnancom, ktorí nám pomohli zabezpečiť bezproblémový priebeh výstavy a zároveň jednu z jej najpútavejších expozícii.

-as-

S dubovou ratolesťou na golieri
K 150. výročiu samostatného lesníctva

Tohtoročné významné jubileum – 150. výročie samostatného lesníctva – pripomenulo verejnosti naše Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene otvorením novej výstavnej prezentácie pod názvom *S dubovou ratolesťou na golieri.* Podarilo sa nám sústrediť zaujímavé exponáty, ktoré sprítomňujú lesníctvo pred i po r. 1871, keď ministerstvo financií vydalo dekrét o oddelení lesov od správy baní a začal sa proces organizácie štátnych lesov. Išlo o vyústenie predchádzajúceho dlhodobého vývoja, v ktorom lesné hospodárstvo dodávalo lacné drevo do baní a priemyselných podnikov – hút a hámrov – aj za cenu devastácie lesných porastov. Zároveň sa však vytvárali predpoklady na ekonomickú životaschopnosť lesníctva, schopného investovať do moderného lesného hospodárstva spojeného aj s obnovou porastov v súlade s aktuálnou úrovňou poznania.

Ťažisko exponátov tvoria predmety z fondu LDM a požičané predmety z Múzea vo Sv. Antone. S obrazovým a listinným materiálom organizátorom pomohli aj ďalšie múzejné a archívne inštitúcie i jednotlivci. Návštevníka na výstave zaujme dobový pracovný odev lesníkov i lesnícka uniforma a jej súčasti, ktorej zákonnú podobu schválili v Uhorsku v r. 1881. Jej súčasťou bolo hodnostné označenie, ktorého základom boli dubová ratolesť a dubová vetvička so žaluďom. Uniforma symbolizuje lesníka, na ktorého boli kladené vysoké nároky – odbornosť, pracovitosť, disciplína a reprezentatívnosť. Jej inšpiráciou bol kabát uhorských husárov – attila. Treba pripomenúť, že štátne lesy boli príkladom aj pre neštátnu sféru, boli vlajkovou loďou lesníctva na našom území.

Veľmi cenná je pobočná zbraň patriaca najväčšej lesníckej osobnosti u nás – Jozefovi Dekretovi Matejovie, jeho krásne brúsený a krištáľový pohár, ním kreslená mapa lesných porastov v Čiernom Balogu a jeho sekera – podtínačka. Práve Dekret bol tou lesníckou osobnosťou, ktorá pripravila pôdu na oddelenie lesníctva od baníctva svojím novátorským prístupom k lesu. Zo zabudnutia ho vytiahol významný lesník Karol Kaán (1867 – 1940), lesmajster riaditeľstva štátnych lesov a majetkov v Banskej Bystrici a iniciátor ochranných opatrení na zachovanie pôvodných lesných porastov a pralesov.

Prácu lesníkov dokumentuje staré lesnícke náradie a prístroje a aj priamo v horehronských lesoch nájdený žľab dlhý vyše sedem a pol metra, o ktorom dendrochronologická analýza prezradila, že bol zhotovený okolo roku 1887 z jedľového dreva. Vytesali a využívali ho drevorubači na plavenie vyťaženého dreva. Bol súčasťou unikátneho splavovacieho systému na strednom Pohroní, ktorého celková dĺžka presahovala 1300 km

Z výstavy S dubovou ratolesťou na golieri v Lesníckom a drevárskom múzeu vo Zvolene

Na vernisáži výstavy vystúpil mužský spevácky zbor Štiavničan z Banskej Štiavnice.

a ktorého základ tvorili dva kamenné tajchy Hrončok a Bacúch a viacero drevených hrádzí zvyšujúcich splavnosť potôčkov a žľabov. V súčasnosti OZ Čierny Balog v spolupráci s LDM lokalizuje ich umiestnenie a následne tieto miesta označuje tabuľou s informáciou pre návštevníkov lesov.

Na výstave ocení záujemca o dejiny lesníctva sériu historických fotografií, ktoré zachytávajú búranie starého banskobystrického Kammerhofu pred prvou svetovou vojnou, na mieste ktorého vyrástla nová budova riaditeľstva štátnych lesov ako symbol úspechov samostatného lesníctva. Budova je dodnes pýchou hlavného námestia v Banskej Bystrici a v tomto roku do jej dlhodobo prázdnej niky na fasáde vložíme novú sochu Madony vyhotovenú podľa pôvodného projektu autora budovy, architekta Júliusa Waldera.

Na výstave nechýbajú historické lesnícke mapy, podobizne osobností či historické fotografie s lesníckou tematikou. Fotografie dokumentujú charakteristické zamestnania lesníkov – napríklad výrobu dreveného uhlia v milieroch, pltenie, zber semien, sadenie sadeníc, klčovanie, výučbu lesníkov v banskoštiavnickej akadémii a pod. Uniforma so šabľou patriaca študentovi Banskej a lesníckej akadémie na prelome 19. a 20. storočia patrí k ďalším atraktívnym exponátom výstavy. Rozvíjajúca sa lesnícka veda a školstvo na pôde Akadémie bola základným predpokladom a podmienkou úspešného osamostatnenia lesníctva.

Lesnícky kolorit výstavy dopĺňajú predmety každodennej potreby lesníkov – náradie, prístroje, odev, vybavenie kancelárie v secesnom štýle i lovecké pušky, ktoré pripomínajú, že poľovníctvo bolo imanentnou súčasťou lesníctva. V minulosti bolo právo nosiť zbraň a poľovať mimoriadne silnou motiváciou na dlhodobý pobyt lesníkov v lese a ochotu bývať v ňom aj s rodinou.

Keď v r. 1919, po vzniku Československej republiky nastúpil do funkcie banskobystrického riaditeľstva lesov Josef Opletal – mimoriadna osobnosť čsl. lesníctva - zhodnotil stav týchto lesov ako dobrý a ocenil prácu uhorských lesníkov. Treba povedať, že v Uhorsku pokladali tieto lesy za najreprezentatívnejšie a ich stratu pokladali za veľmi bolestivú. Lesníci na Slovensku sa úspešne zhostili úlohy svojich predchodcov z Rakúsko-Uhorska a s úspechom prevzali úlohu ich lesných obhospodarovateľov. Etape vývoja samostatných lesov v období po prvej svetovej vojne sme sa však na výstave nevenovali, nakoľko sme ju predstavili vo výstavnej prezentácii v r. 2018 pri príležitosti stého výročia československých štátnych lesov s názvom Sto rokov – sto lesníckych artefaktov.

Lesnícke a drevárske múzeum srdečne pozýva záujemcov o lesníctvo do svojich priestorov na výstavu ***S dubovou ratolesťou na golieri,*** ktorá bude sprístupnená do konca tohto roku. Zároveň sú návštevníkom k dispozícii aj ďalšie výstavné prezentácie múzea a o. i. aj výrez z dvestoročného topoľa z východného Slovenska s vyše trojmetrovým priemerom, ktorý sme verejnosti prvý raz predstavili práve počas vernisáže výstavy 19. augusta 2021.

Tatiana Figurová, LDM Zvolen

Lesnícke srdcia bijú na poplach

Súčasťou lesníckej kultúry sú aj hromadné podujatia, ktoré za bežného nepandemického stavu organizujú najmä pre verejnosť štátni, ale tiež neštátni lesníci. No v poslednej dobe sú organizované aj také, ktorých cieľom je na nelesníckych pôdach, v priamom kontakte s verejnosťou prezentácia názorov a postojov, ktoré majú lesnícke spoločnosti k aktuálnemu dianiu. Hlavným dôvodom je skutočnosť, že viaceré súčasné aktivity zo strany nelesníckej obce sa niektorých lesníckych subjektov dotýkajú existenčne.

Už 24. novembra 2018 sa v menšom počte a v pokojnej atmosfére na Námestí SNP vo Zvolene stretli lesníci počas podujatia pod názvom Zelená kvapka krvi, aby vyjadrili svoj postoj k problematike vzťahov lesníctva a ochrany prírody a oboznámili s ním občanov mesta lesníctva ako i jeho návštevníkov Už tu zazneli obavy o budúcnosť slovenských lesov a lesníctva. Súčasťou toho podujatia bolo avizované darovanie krvi, do ktorého sa zapojili desiatky lesníkov i nelesníkov. Druhýkrát sa lesnícke inštitúcie rozhodli zorganizovať rovnaké podujatie ešte 18. januára 2020 opäť vo Zvolene, na ktorom sa opäť stretla len menšia skupinka lesníkov a ich priaznivcov.

Problematika prevodu lesných pozemkov v chránených územiach prezentovaná rôznym spôsobom ako presun pozemkov v treťom, štvrtom a piatom stupni ochrany (resp. len pozemkov v národných parkoch a tiež mimo nich, v ochranných pásmach) pod štátnu ochranu prírody, ktorá by mala byť realizovaná poslaneckým návrhom novelizácie zákona 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, nenechala lesnícke inštitúcie chladnými. Nielen preto, že v podstate výrazne zasahuje do fungovania viacerých subjektov a niektoré odsudzuje na zánik (ŠL TANAPu, LPM Ulič), ale predovšetkým tým, že postup legislatívnej zmeny bol zvolený tak, aby sa vyhlo odbornej a verejnej diskusii o tomto zákone. Akousi záslepkou mali byť regionálne stretnutia zástupcov predkladateľov zákona, MŽP a ŠOP s vlastníkmi a správcami pozemkov v národných parkoch.

Regionálne rokovania prebehli v rámci všetkých národných parkov, pričom na nich bola znemožnená účasť verejnosti. Nesúhlas s uvedeným postupom sa stupňoval a s pribúdajúcim časom sa stupňovali aj protesty. Tie vyústili počas letných mesiacov do hromadného protestu, ktorým zhromaždení lesníci a ich podporovatelia vyjadrili nesúhlas so znením pripravovaných dokumentov, ako aj s postupom, ktorý Ministerstvo životného prostredia v tomto legislatívnom procese zvolilo. Už od 11 hodiny 7. augusta 2021 sa za policajnej ostrahy pred Mestským úradom vo Svite stretli na podnet Slovenskej lesníckej komory stovky lesníkov, ktorí prostredníctvom svojej účasti, pripravených transparentov, ale tiež verejných prejavov, prezentovali svoje názory a faktické pripomienky k danej problematike. Súčasťou verejného zhromaždenia bol zber podpisov v rámci petície „Mor ho!" a tiež petície za reguláciu počtu populácie medveďa hnedého prostredníctvom subjektov a fyzických osôb, ktoré sú oprávnené na výkon práva poľovníctva. Najdôležitejším podpisovaným dokumentom bola hromadná pripomienka k poslaneckému návrhu novely zákona 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Ďalší tichý protest niekoľko stovák lesníkov a poľovníkov sa uskutočnil 23. augusta 2021 pred Úradom vlády v Bratislave. Desiatky transparentov prezentovali význam ďalšieho manažovania lesov vzdelaným lesníckym sektorov s dostatkom skúseností v oblasti lesných ekosystémov, trvaloudržateľného rozvoja, potrieb životného prostredia a hospodárenia tak, ako si to súčasná spoločnosť ale tiež manažované prostredie vyžaduje. Prítomných na tomto podujatí prišla podporiť aj JUDr. Vlasta Szabová, PhD, predsedníčka odborového zväzu DREVO, LESY VODA. Na spomínaných dvoch stretnutiach nechýbali predstavitelia neziskových organizácii ako oponenti lesníckych inštitúcii a podporovatelia pripravovanej novely.

-as-

Lesníci spustili projekt LesVITAL

Lesné ekosystémy ako prírodné hodnoty chcú lesníci odovzdať budúcim generáciám stabilnejšie voči vplyvom klimatických zmien. Štátni lesníci z oboch strán slovensko-českej hranice z LESY ČR, s.p. a LESY SR, š.p. sa dňa 13.07.2021 stretli v Rožnove pod Radhoštem v rámci projektu „Spoločne za predchádzanie zhoršovaniu stavu poškodených lesných ekosystémov (skrátene LesVITAL SK--CZ)", aby síce z dôvodu pandemických opatrení oneskorene, ale predsa spoločne a verejne spustili projekt realizáciou „Úvodnej terénnej exkurzie". Projekt oficiálne začal ešte v marci 2020 a potrvá do februára 2022.

Hlavným cieľom projektu je zachovanie biodiverzity prihraničného územia realizáciou spoločných opatrení na predchádzanie zhoršovania stavu druhov a biotopov a vykonanie vegetačných protieróznych opatrení. Horské časti Moravsko-sliezskych Beskýd a Malej Fatry sú oblasti, v ktorých sú lesné ekosystémy vo veľkom rozsahu poškodzované abiotickými a biotickými škodlivými činiteľmi.

Aktivity partnerov sú zamerané na spoločné lesopestovné opatrenia na obnovu druhovo pestrých a stabilných lesných ekosystémov. Tým sa zachová biodiverzita a zároveň sa zvýši pôdoochranná a rekreačná hodnota biotopov, čo bude mať dopad na cieľové skupiny. Vykonaním opatrení na výmere 91 hektárov dôjde k ochrane pôdy a zachovaniu biodiverzity pre budúce generácie.

Okrem toho sa počas realizácie projektu uskutočnia aktivity zamerané na výmenu skúseností so zapojením odborníkov z praxe z oboch strán štátnej hranice. Súčasťou bude taktiež terénna ukážka realizácie nosných projektových aktivít ako aj príkladov dobrej praxe v rámci navrhovaných opatrení. Ochrana biodiverzity cezhraničného územia prostredníctvom spolupráce v oblasti ochrany a koordinovaného riadenia prírodne významných území a tým aj cezhraničná výmena skúseností, prináša budovanie partnerstiev, čo je významnou pridanou hodnotou programu.

Pri projektoch je to už zvykom, že ide o beh na dlhé trate. Tak tomu je aj v prípade LesVITAL-u. Príprava prebiehala už od roku 2018, kedy v lete vyšla výzva programu spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika a v septembri 2018 bol projekt podávaný. Základným predpokladom pre úspešnosť projektu bola vzájomná spolupráca, ale tiež spoločné problémy oboch partnerov v boji s biotickými a abiotickými škodlivými činiteľmi práve v prihraničných horských oblastiach. Projekt bol po schválení spustený a začalo sa s verejným obstarávaním hlavnej aktivity projektu – lesopestovnej činnosti. Následne sa českým kolegom zo štátneho podniku LESY ČR práce rozbehli rýchlejšie. Verejné obstarávanie na slovenskej strane bolo zo strany ÚVO zrušené a muselo sa začať odznova.

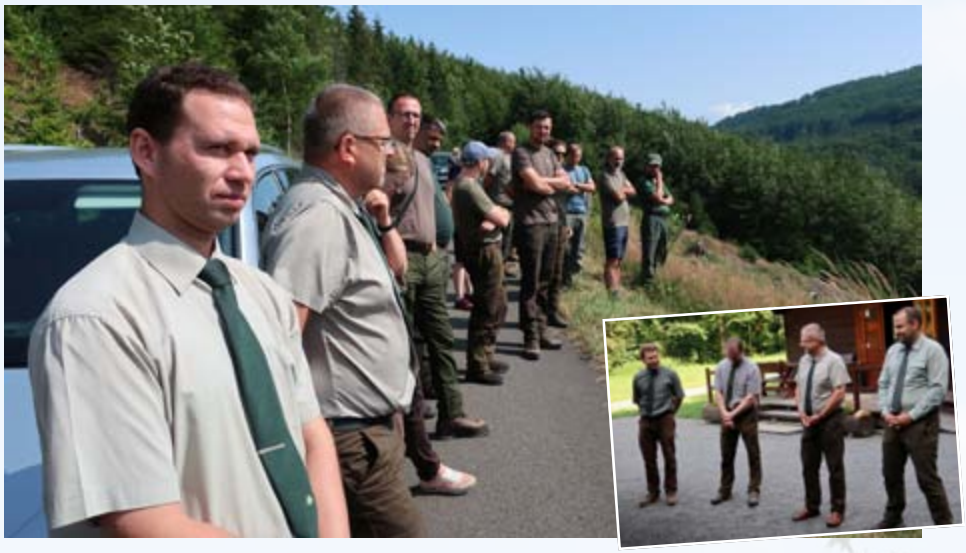

Na českej strane na Lesnej správe Rožnov pod Radhoštem najprv začala príprava plochy na zalesňovanie, následne v roku 2020 prebehla výsadba na ploche 41 hektárov – voľba drevín vypustila smrek z obnovného cieľa a bol nahradený zmiešaním drevín najvhodnejších pre jednotlivé stanovištia. Išlo o buk lesný, dub zimný, javor horský, brest horský, lipu malolistú, čerešňu vtáčiu, borovicu lesnú, smrekovec opadavý a jedľu bielu. Samozrejme smrek a breza, ako prípravná drevina sa vyskytuje na plochách prirodzene. Následne sa riešila ochrana sadeníc pred burinou a pri drevinách, ktoré sú pre zver vysoko atraktívne (jedľa, smrekovec, listnaté dreviny) sa použila ochrana náterom repelentom (450.000 ks jedincov). Na viac ohrozených lokalitách boli na ochranu vysadených porastov a existujúcich mladých lesných porastov využité oplôtky (6.500 m).

Na slovenskej strane v štátnom podniku LESY SR prebiehajú hlavné aktivity projektu na Lesnej správe Rajecké Teplice na celkovej ploche 50 ha. Na časti plôch sa v máji 2021 až po odsúhlasení verejného obstarávania riadiacim orgánom uskutočnila výsadba kalamitou postihnutých plôch, ochrana sadeníc proti burine. V jeseni bude následne realizovaná ďalšia výsadba a ochrana náterom repelentami proti lesnej zveri. Taktiež bude realizovaná individuálna ochrana jednotlivých stromčekov plastovým pletivom v celkovom počte 3.200 kusov dreviny jedľa biela a taktiež oplocovanie uzlovým pletivom na plochách do veľkosti 0,50 ha na celkovej výmere 12 ha.

Celkový rozpočet projektu je 700.036,14 € (z toho pre LESY SR, š.p. 347.520,14 €). Projektová podpora z Európskeho fondu regionálneho rozvoja predstavuje 595.030,71 € (SR 295.392,11 € a ČR 299.638,60 €). Okrem toho bude ešte projekt na slovenskej strane podporený zo štátneho rozpočtu čiastkou 17.376,00 €. Zvyšné plánované finančné prostriedky v projekte v objeme 87.629,43 € sú spoluúčasťou partnerov projektu.

Autori: projektový tím

Ostrým perom, alebo dodatok

U susedov na Lesnej správe Rožnov pod Radhoštem v rámci LESY ČR, s.p. bolo pozitívne zistenie, že všetkým zainteresovaným v štáte ide o tú istú vec a majú spoločný cieľ – boj s biotickými a abiotickými škodlivými činiteľmi a čím skoršiu obnovu poškodených lesov. Tak bolo pre nás zaujímavé, že na lesnej správe majú okrem spoločného cezhraničného projektu aj štyri podobné projekty z Operačného programu Životné prostredie (zo Štátneho fondu životného prostredia ČR) na obnovu prirodzených lesných spoločenstiev v chránených územiach. U nás to žiaľ takto nefunguje aj keď externé zdroje financovania pochádzajú v oboch štátoch z jednotnej Európskej únie.

Autor: Ing. František Král, odbor investícií a projektov EÚ

INTERREG V-A SLOVENSKÁ REPUBLIKA ČESKÁ REPUBLIKA SK-CZ 14-20

EURÓPSKA ÚNIA EURÓPSKY FOND REGIONÁLNEHO ROZVOJA SPOLOČNE BEZ HRANÍC

Povinná publicita:
„Obsah tohto článku nereprezentuje oficiálne stanovisko Európskej únie."
http://www.sk-cz.eu/

Lesy Nízkych Tatier poznačené ďalšou kalamitou

Vetrová kalamita spôsobila na Liptove veľké škody

Nie je vietor ako vietor... v horúcom letnom dni nás príjemne osvieži, horšie je, ak jeho intenzita naberá na sile a spôsobí škody a problémy. Vedia o tom svoje aj zamestnanci Odštepného závodu Liptovský Hrádok a OZ Beňuš. Vietor, ktorý sa prehnal v noci zo 14.7. na 15.7.2021 Liptovom a Horehroním, napáchal škody štátnemu podniku LESY SR. Silný vietor vyvrátil stovky stromov s objemom približne 125 tisíc m³. Celkový rozsah kalamity a škôd na hospodárskych a administratívnych budovách naši zamestnanci stále zisťujú.

LS L. Teplička – LO Benkovo

Zamestnanci sa k porastom, zasiahnutým vetrovou kalamitou, dostávali postupne. Najskôr museli odstrániť popadané stromy z prístupových ciest, ktoré vedú k chatám a obývaným horárňam. Vetrová kalamita zasiahla tri lesné správy Odštepného závodu Liptovský Hrádok a dve lesné správy Odštepného závodu Beňuš. *„Najviac postihnutou lesnou správou je LS Malužiná, kde sa objem padnutej drevnej hmoty odhaduje na 36 tisíc m³, na LS Čierny Váh spadlo 28 tisíc m³ dreva a na LS Liptovská Teplička, v lesnom celku Benkovo, padlo približne 30 tisíc metrov kubických dreva,“* podotýka pestovateľ Odštepného závodu Liptovský Hrádok Milan Krajčí.

LS Čierny Váh – LO Vyšný Chmelienec

LS Čierny Váh – LO Házička

Ide o ihličnaté porasty so zastúpením smreka, smrekovca a jedle, s vekom približne 50 rokov a viac. Štyridsať percent z celkového objemu kalamity tvoria zlomy, kde je znehodnotená najkvalitnejšia časť kmeňa. Šesťdesiat percent tvoria vývraty. Keďže stromy popadali aj na prístupové cesty, od piatku zamestnanci štátneho podniku sprístupňovali doliny a cesty k obývaným horárňam a súkromným chatám. *„Je veľké šťastie, že silný vietor zachytili lesy, lebo keby to padlo na dedinu, mohli vzniknúť omnoho väčšie škody na majetku a zdraví ľudí,“* zdôrazňuje vedúci Lesnej správy Liptovská Teplička Marek Kubov.

LS Malužiná – LO Boce

Ďalším závodom, ktorého porasty zasiahol silný vietor, je Odštepný závod Beňuš. *„Predbežne odhadujeme, že na zemi zostalo približne 30 tisíc metrov kubických dreva. Najviac to postihlo LS Závadka a Pohorelá,“* dodáva Marek Tabernaus, ktorý je poverený vedením výrobno-technického úseku OZ Beňuš.

Zákon ukladá štátnemu podniku spracovať kalamitu šesť mesiacov od jej vzniku. Štátny podnik musí o spracovanie kalamity požiadať Štátnu ochranu prírody, v tomto prípade ide o Národný park Nízke Tatry a Národný park Muránska planina. Týka sa to porastov v druhom aj treťom stupni ochrany prírody. V tých porastoch, kde dostane štátny podnik kladné stanovisko, začne ihneď so spracovaním kalamity.

Je dôležité, aby sa so spracovaním vetrovej kalamity začalo čo najskôr, keďže onedlho sa očakáva druhé rojenie lykožrúta smrekového (*Ips typographus*). Pre tento hmyz je napadaná drevná hmota obzvlášť atraktívna. V čase uzávierky vydania tohto čísla nášho časopisu mali kolegovia kladné stanovisko na spracovanie zatiaľ 2600 kubíkov drevnej hmoty. Veríme, že to je len počiatočné číslo...

-md-

O druhovú pestrosť lúk sa starajú pod Tatrami aj pod Poľanou

Vyhrnúť si rukávy a šup ho roboty. Niekedy stačí mať chuť pracovať a potom neprekáža ani „zlé počasie". Viacerým nám nevadilo, že nám pri robote začalo pršať a aj pomedzi dažďové kvapky sme pokračovali v práci s vidlami, hrabľami a kosou. Na lúke Hlboká, ktorá sa nachádza v nadmorskej výške približne 1000 m n. m., v blízkosti Liptovskej Tepličky, sme pokosili jeden a pol hektárovú lúku, na ktorej už rástli v hojnom počte aj bodliaky či lopúchy. Keďže išlo o napĺňanie cezhraničného projektu s Poľskou republikou Interreg PL-SK s cieľom zachovania a obnovy biodiverzity karpatských lesných ekosystémov a vzácnych horských biotopov, na akcii sa zúčastnila aj hŕstka Poliakov. Ruku k dielu najviac priložili naši zamestnanci z OZ Liptovský Hrádok, OZ Prešov aj OZ Košice, ale aj zamestnanci generálneho riaditeľstva. Celkovo sa nás zapojilo takmer 60.

Ako správne poznamenal Miroslav Priechodský z OZ Liptovský Hrádok: *„Bezzásahový manažment lúčnych spoločenstiev je plne v rozpore s ich druhovou pestrosťou a s ich zachovaním ako takým. Lúky potrebujú aktívny manažment na to, aby sa zachovala druhová pestrosť a aby nám nezarastali sukcesiou náletovými drevinami."*

Lúka Hlboká, tak ako aj iné horské lúky, sa kedysi kosievali. Dnes tu však nájdeme veľa nepôvodných rastlín. Tým, že sme ju ručne pokosili, zvýšili sme jej úživnosť a na jeseň bude mať zver čerstvú pašu.

„Ručné kosenie sa stáva archaickým typom obhospodarovania lúčnych spoločenstiev, a sme radi, že sme našli dostatočný počet ľudí, ktorí kosiť vedia a nebola o nich núdza," podotýka referent poľovníctva a rybárstva Odštepného závodu Liptovský Hrádok Miroslav Priechodský.

Partnermi projektu sú Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum a Uniwersytet Rolniczny v Krakowe. Ďalšou aktivitou cezhraničného projektu bude koncom júla tohto roka ukážka kartáčového zberača semien. Ide o unikátny stroj, ktorý zabezpečuje zber semenného materiálu.

Hneď na druhý deň, 16.7.2021, sa do ručného kosenia pustili kolegovia z Odštepného závodu Kriváň, ktorí sa už niekoľko rokov takto činia na dvojhektárovej lúke Dolná Zálomská patriacej pod Lesnú správu Kyslinky. Tento rok sa k šikovným rukám domácich pripojili aj záhradkári a dôchodcovia.

„Tento rok sme si spomenuli aj na našich dôchodcov, nebola podmienka, aby kosili, ale sme radi, že si zaspomínali na tie krajšie a srdečnejšia a možno aj pokojnejšie roky. Pozvali sme 15 našich bývalých kolegov, prišlo 13 dôchodcov z Lesnej správy Vígľaš, Očová a Kyslinky. Aktívne kosilo 10 chlapov celý čas s nami a boli silnou podporou," zdôraznil Ján Nôžka, referent poľovníctva na OZ Kriváň.

Lesníci pri kosbe lúky Zálomská aktívne už niekoľko rokov spolupracujú aj s Chránenou krajinnou oblasťou Poľana. A ako vníma túto aktivitu poverený riaditeľ Správy CHKO Poľana Vladimír Hrúz? *„Dolná Zálomská je chránený areál, vyhlásený pre biotopy, rastlinné spoločenstvá, podmáčané lúky, a patrí aj medzi územia európskeho významu. Bez ručného kosenia by sa tento stav neudržal. Rastú tu viaceré druhy vstavačov, napríklad vstavačovec májový, ďalej páperník, žltohlav a iné. Spolupráca s LESMI SR je veľmi dobrá."*

Na záver už len azda prianie, aby sa podobné akcie konali aj naďalej, pretože tak, ako sú tieto aktivity potrebné pre prírodu, sú veľmi prospešné aj pre telo a ducha človeka.

-md-

Tatranská Javorina – 54. významné lesnícke miesto

Začiatkom leta 2021 pribudol do mozaiky významných lesníckych miest ďalší kúsok.

V teplý slnečný piatok 18. júna 2021 sa to v Tatranskej Javorine len tak hemžilo lesníkmi a lesníckymi historikmi. Nečudo, u kniežaťa Hohenloheho sa konala veľká slávnosť – Tatranská Javorina sa v tento deň oficiálne zaradila k Významným lesníckym miestam Slovenska.

Prichádzajúcich hostí už zďaleka vítala nielen lahodná vôňa chutného jedla, ale aj pravá goralská hudba zo Ždiaru. Po slávnostnom zvuku lesníc sa prítomným prihovoril najprv hostiteľ – riaditeľ Štátnych lesov TANAP-u Ján Marhefka. Okrem úvodného privítania hostí vyzdvihol tiež fakt, že Štátne lesy TANAP-u sa týmto oficiálne zapájajú do budovania siete Významných lesníckych miest na Slovensku a Tatranská Javorina je prvým takýmto miestom v rámci nimi spravovaného územia. Po týchto slovách nasledovali uvítacie príhovory generálneho riaditeľa Sekcie lesného hospodárstva a spracovania dreva MPRV SR Michala Tomčíka, starostky Tatranskej Javoriny Aleny Pitoňákovej i zástupkyne Lesníckeho a drevárskeho múzea Zvolen Tatiany Figurovej, ktorá prítomným hosťom bližšie predstavila najmä celkovú koncepciu vyhlasovania Významných lesníckych miest na Slovensku.

Po úvodných príhovoroch v programe nasledovala ďalšia milá povinnosť: znalci lesníckej histórie Tatier ihličím slávnostne pokrstili a uviedli do života svoje najnovšie dielo – publikáciu „Tatranská Javorina. Les a človek." Sprievodné slovo ku krstu publikácie za kolektív autorov predniesol bývalý zamestnanec Štátnych lesov TANAP-u (toho času už na dôchodku) pán Marián Šturcel. Po záverečných zvukoch lesníc bola pre hostí pripravená komentovaná prehliadka Loveckého zámočku Hohenlohe a javorinského dreveného kostolíka sv. Anny, ako aj diskusia s autormi novej publikácie. Slávnosť zavŕšilo príjemné posedenie s občerstvením pri živej goralskej hudbe.

Projekt vyhlasovania Významných lesníckych miest úspešne funguje v štátnom podniku LESY Slovenskej republiky od roku 2007. Jeho odborným garantom je Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene a do súčasnosti bolo spoločne s Tatranskou Javorinou vyhlásených už 54 takýchto miest po celom Slovensku. Za Významné lesnícke miesto sa považuje lokalita prírodného alebo kultúrneho charakteru s objektom alebo objektmi osobitného lesníckeho významu. Lokalita dokumentuje históriu lesa, lesného hospodárstva a práce lesníkov na území Slovenska. Významným lesníckym miestom môžu byť napríklad budovy, pamätníky, technické zariadenia, zvernice, parky a pamätné stromy, umelecké diela či miesta výnimočných a úspešných zalesňovacích prác.

Lesy v okolí Tatranskej Javoriny človek využíval odnepamäti. Na stav a výmeru lesných porastov mali vplyv najmä tunajší pastieri, baníci či uhliari. Lesnícka výnimočnosť Tatranskej Javoriny sa spája najmä s menom lesného inžiniera Eduarda Kegela a pruského šľachtica, kniežaťa Christiana Krafta Hohenlohe-Öhringen. Eduard Kegel, ktorý bol od roku 1871 správcom javorinského panstva, tu začal uplatňovať mnohé progresívne lesnícke postupy a metódy, ktoré boli pomerne výnimočné v celom Uhorsku. Umožnil mu to najmä knieža Hohenlohe, ktorý sa v roku 1879 stal majiteľom javorinských pozemkov. Knieža Hohenlohe sa vo významnej miere zaslúžil aj o rozvoj samotnej Tatranskej Javoriny. Nechal tu vybudovať drevený katolícky kostolík, vodnú elektráreň či pekáreň a patrili mu aj ďalšie podniky. Sídlila tu správa jeho tatranských a maďarských majetkov a miestne lesy mu obhospodarovali štajerskí lesníci, ktorí sa sem presťahovali aj so svojimi rodinami. Keďže knieža Hohenlohe bol vášnivý poľovník, dal v Javorine vybudovať aj rozsiahlu zvernicu a drevený lovecký zámoček, v ktorom sa na poľovačky schádzala celá európska šľachta. (Zámoček je dnes národnou kultúrnou pamiatkou a spravuje ho Kancelária prezidenta Slovenskej republiky.)

Aj vďaka pôsobeniu kniežaťa Hohenloheho a jeho správcu Eduarda Kegela bol pri vzniku Tatranského národného parku stav lesov v Tatranskej Javorine hodnotený ako najlepší v území a zachovali sa tu aj fragmenty pôvodných pralesov. Po vzniku TANAP-u tu bol založený unikátny semenný limbový sad, ktorý poskytoval semeno pre obnovu hornej hranice lesa v celom národnom parku.

Javorinskí lesníci tak majú aj dnes byť na čo hrdí. Veď aj budova, v ktorej dodnes sídli Ochranný obvod Štátnych lesov TANAP-u Tatranská Javorina, je pôvodným sídlom riaditeľstva všetkých uhorských majetkov kniežaťa Hohenloheho a niekdajším Kegelovým pôsobiskom. Lesnícke objekty a majestátne lesy Tatranskej Javoriny sa teda právom stali 54. významným lesníckym miestom!

Lucia Čekovská
(spracované podľa materiálov Štátnych lesov TANAP-u a Kancelárie prezidenta SR)

Lesnícka obnova pamätníkov pokračuje

Po tom, čo lesníci z OZ Prešov na jeseň minulého roku skrášlili pamätník Emmy D. Goldschmidtovej na Dubníku, dali v týchto dňoch nový lesk aj ďalšej kultúrnej pamiatke.

Severná časť Slanských vrchov je bohatá nielen z prírodného, ale aj z historického hľadiska. Okrem toho, že sa tu nachádza mnoho obľúbených turistických trás či unikátne opálové bane, v tunajších lesoch je možné nájsť aj mnoho kultúrno-historických skvostov. Dobre ich poznajú aj miestni lesníci, ktorí sa dennodenne pohybujú v tomto lesnatom teréne. A keďže úcta k histórii a tradíciám, ktorá sa s lesníctvom všeobecne spája, bola blízka aj im, neváhali, a dali nový šat už druhému pamätníku v tejto oblasti.

Ešte na jeseň 2020 sa lesníci z OZ Prešov postarali o vyčistenie a úpravu okolia pamätníka Emmy D. Goldschmidtovej, ktorý sa nachádza v lokalite niekdajšej banskej osady Dubník. Rodina jej manžela si dlhé roky prenajímala Dubnícke opálové bane a zaslúžila sa o ich najväčší rozkvet. Pamätník svojej chlebodarkyni z vďaky postavili samotní banskí pracovníci.

V týchto dňoch sa lesníci zamerali na skultúrnenie ďalšej pamätihodnosti v regióne, a to pamätníka SNP. Nachádza sa nad obcou Zlatá Baňa (miestny názov Grozová) v lokalite Pusté Pole a je od neho pekný výhľad na vysielač Dubník (877 m n. m.), ako aj na najvyšší vrch Slanských vrchov – Šimonku (1 092 m n. m.). Na jeho tabuli je vyrytý nápis:

„Už nikdy vojnu.
Hrdinom 2. svetovej vojny
účastníci zrazu turistov SNP 1970."

Práve na týchto miestach sa totiž v termíne 23.-26. júla 1970 konal 27. zraz turistov SNP a siedmy celoštátny zraz turistov, ako aj prvé oficiálne stretnutie turistických oddielov mládeže s účasťou 4.133 prezentovaných účastníkov. Na pamiatku tohto stretnutia bol dňa 25.7.1970 odhalený pamätník partizánov brigády Čapajev, operujúcej počas SNP v Slanských vrchoch, a padlým v druhej svetovej vojne.

Zraz bol vrcholným podujatím Slovenského zväzu turistov. Pri tej príležitosti sa tu konali rôzne športové súťaže (ako napríklad orientačný beh o pohár SNP), ktoré boli oficiálnymi majstrovstvami SSR. S veľkým záujmom sa stretlo vystúpenie čestného hosťa – majstra športu, člena siene slávy Vysokých Tatier a reprezentanta Československa v horolezectva Ivana Gálfyho, ktorý bol vedúcim viacerých úspešných československých expedícií v Himalájach – napríklad na Nanga Parbat (8.125 m n. m.) v rokoch 1969-1971, ale aj na najvyššiu horu sveta – Mount Everest (8.848 m n. m.) v roku 1987.

Bola by naozaj škoda, keby sa na všetky tieto udalosti zabudlo. Preto si lesníci z OZ Prešov vyhrnuli rukávy a pustili sa do práce. Pamätník SNP pokosil a pekne upravil zamestnanec Vilo Koncový.

OZ Prešov okrem toho v blízkom okolí – na Sigorde pri Národnej prírodnej rezervácii Kokošovská dubina a Lesníckom náučnom chodníku Sigord osadil pre turistov nové drevené informačné tabule. Vznikli v spolupráci s miestnym Občianskym združením Čavargy a popisujú prírodné a historické zaujímavosti tejto lokality.

Veríme, že všetci návštevníci severnej časti Slanských vrchov pri svojich potulkách ocenia novinky, ktoré pre nich lesníci z OZ Prešov na aktuálnu sezónu pripravili.

Mgr. Lucia Čekovská, Ing. Peter Fedor

Lov pstruha pod betónovým stupňom s vedúcom LS Ing. Hankom

Na streche Tople

Až na sedem rybárskych revírov je rozdelený vodný tok Topľa. Ten najvyššie položený revír lovný – pstruhový revír Topľa č. 7 je evidovaný pod č. 4-2870-4-1 a jeho dolný úsek začína od ústia potoka Večný v obci Malcov a končí prameňmi. Súčasťou revíru je aj potok Večný. Na vodnom toku pri obci Lukov sa nachádza Malá vodná elektráreň Lukov. Revír rybársky obhospodarujú Lesy SR OZ Prešov a nachádza sa v okrese Bardejov.

V tejto časti severovýchodného Slovenska, veľkosťou iba potok Topľa pramení v pohorí Čergov pod Minčolom asi 2 km juhozápadne nad obcou Livovská huta. Po 130 kilometrovej púti už rieka Topľa ústi do Ondavy ako jej najvýdatnejší pravostranný prítok v k.ú. obce Parchovany v okrese Trebišov.

V roku 2003 sme na tomto revíri medzi Livovom a Lukovom na 100 m úseku odlovili niekoľko desiatok kusov pstruha potočného a iba tri čereble pestré. Tentokrát dôvodom na ichtyologický prieskum hornej Tople boli dve migračné bariéry v rkm 132,5 a 132,7, betónový stupeň a nad ním drevený stupeň v obci Livovská huta.

V rámci terénnej prehliadky v máji 2021 sa dohodlo, že na základe aktuálneho ichtyologického prieskumu sa rozhodne, či sa tieto nízke stupne budú musieť pre ryby – slabších plavcov okrem pstruha potočného spriechodňovať, alebo sa vykonajú pod stupňami drobné úpravy, ktoré zdvihnú hladinu vody a pomôžu slabším rybám, prípadne menším pstruhom ľahšie sa dostať cez prekážky. Nakoniec sa predpoklady naplnili, lebo tento horný úsek obýva len pstruh potočný v celkom slušnom obsadení. Čerebľu pestrú sme tu neobjavili.

Na prieskume sa zúčastnili aj pracovníci Lesov SR odštepný závod Prešov, Ing. Slavomír Hanko vedúce Lesnej správy Malcov a Ing. Jozef Vertaľ referent pre poľovníctvo a ekológiu a zástupca ŠOP SR z Prešova. Početnosť pstruha potočného na obdobne dlhom úseku ako pred 18 rokmi bola takmer zhodná. Ulovili sme iba o štyri kusy pstruha menej, ale tentokrát bol medzi nimi kus, ktorý sa približoval k minimálnej lovnej miere.

Najväčšie zastúpenie mali ryby vo vekovej kategórii 1+, ale v podstate do veku štyri roky mala každá kategória svoje zastúpenie, akurát ryby z posledného výteru sme nezistili. Dno toku je kamenisté, bez nánosov jemných sedimentov. Ryby sa vyskytovali aj nad vyšším betónovým stupňom, preto nemožno považovať tieto stavby ako bariéry pre pstruha potočného za nepriechodné.

Ako nám povedal vedúci Lesnej správy Malcov Ing. Slavomír Hanko, približne dva týždne pred prieskumom zarybnili povodie Tople rýchleným pstruhom potočným o veľkosti päť centimetrov. Jedným z prítokov kde plôdik pstruha vysadili bol pravostranný prítok Hradská. Do Tople nad Livovskou hutou rybky nevysadzovali.

Na tomto veľmi peknom úseku toku v rkm 132,700 bol vybudovaný za účelom zmiernenia pozdĺžneho sklonu drevený stupeň. Lesníci aj vodohospodári z tohto regiónu sa vzácne zhodli, že táto vodohospodárska stavba nebola vybudovaná pred piatimi rokmi, ale jej vek môže dosahovať okolo 100 rokov. Zdá sa to neuveriteľné, ale drevená guľatina odolala zubu času, lebo bola ponorená stále pod vodou a vyzerá, ako by bola vsadená do potoka naozaj len pred niekoľkými rokmi.

Namátkovo sme prešli aj potok Večný v Malcove pod a nad cestným mostom až k objektom Lesnej správy Malcov a zistili sme najväčší výskyt čereble pestrej, nasledoval slíž severný a vo vývarisku pod stupňom sme zistili dvoch trojročných pstruhoch potočných. Elektrický agregát najmä tu nám najviac haproval, preto výsledok odlovu mohol byť aj lepší. Na Večnom potoku sa spriechodňovalo niekoľko menších stupňov a pravdepodobne budú musieť vodohospodári na nich ešte popracovať.

Večný potok tvorí hranicu medzi Topľou č. 7 a spodnou Topľou č. 6, ktorá je takisto lovným pstruhovým revírom, ale obhospodaruje ju Slovenský rybársky zväz v Bardejove.

Ing. Stanislav Géci
(foto autor)

Výsledok lovu, pstruhy rôzneho veku

Výstava zhodov parožia CHPR Nízke Tatry

Mesiac jún, ktorý nazývame tiež mesiacom poľovníctva a ochrany prírody sa v CHPR Nízke Tatry podarilo usporiadať výstavy zhodov parožia z uplynulej poľovníckej sezóny. Epidemiologická situácia v súvislosti s pandémiou COVID 19 nám síce neumožnila zorganizovať väčšie hromadné podujatie na aké sme boli po ostatné roky zvyknutí, no uvoľnenie opatrení prinieslo možnosť zrealizovať výstavy aspoň interne v rámci lesných správ.

Prvou správou, ktorá usporiadala prehliadku bola LS Malužiná. Na lúke pri chate Tajch bolo predložených 101 zhodov. Najsilnejším nájdeným párom boli jelenie zhody, ktoré dosiahli 200,55 bodov C.I.C. Ako druhá správa zorganizovala výstavu LS Čierny Váh. Zhody v počte 150 boli uložené prehľadne podľa vekových tried na lúke v blízkosti lesnej správy. Najsilnejšia pár zhodov dosiahol bodovú hodnotu 212,98 C.I.C. Ako tretia usporiadala výstavu LS Liptovská Teplička. V areáli lesnej správy predložili celkom 189 nájdených zhodov, z toho najsilnejší pár mal 224,94 bodov C.I.C.

Dokopy tak všetky správy predložili 440 zhodov, čo je naozaj obdivuhodný počet. Každý jeden zhod bol detailne nafotený a spolu s bodovými hodnotami je zverejnený v katalógu z výstavy. Súčasťou každej výstavy bolo aj pohostenie vo forme gulášu, ktoré pripravili jednotlivé správy. Môžeme konštatovať, že výstavy okrem odbornej časti boli tiež príjemnou zastávkou v dnešnej uponáhľanej dobe a ohliadnutím sa za uplynulou poľovníckou sezónou.

Chceme sa týmto poďakovať všetkým lesným správam pri zodpovednom prístupe k samotnému zberu parožia a tiež k zorganizovaniu výstav na výbornej úrovni. Veríme, že budúci rok sa vráti do starých koľají a budeme môcť lesné poklady vo forme zhodov z CHPR Nízke Tatry ukázať znovu aj širšej verejnosti.

Ing. Veronika Vallová
Foto: Ing. Veronika Vallová,
Ing. Jana Dunajská

Rast bukov v lesníckej opatere

Buk lesný *(Fagus sylvatica)* je najrozšírenejší druh nielen na Slovensku, ale aj v celej Európe. V závislosti od nadmorskej výšky tvorí rovnorodé alebo zmiešané porasty s dubom, jedľou a smrekom. Na Slovensku patrí medzi hospodársky najvýznamnejšie dreviny. Aj keď sa mu v minulosti z pohľadu škôlkárstva nevenovala až taká pozornosť, v súčasnej dobe jeho pestovanie predstavuje 25% celkovej produkcie OZ Semenoles. Odštepné závody Lesov SR ročne odoberú priemerne cca 5 mil. ks voľnokorenných sadeníc a cca 1,2 mil. ks obaľovaných sadeníc buka, pričom za posledných päť rokov došlo k nárastu tejto potreby o 38%.

Buk je drevina, ktorá v plnom zápoji začína kvitnúť vo veku 50 až 70 rokov a bohatú úrodu, i keď častokrát len regionálnu, produkuje v troch až desaťročných intervaloch. Pre zabezpečenie každoročnej potreby sadeníc pre jednotlivé OZ je potrebné vysiať cca 16 t bukvice. Problémom pri zberoch býva vysoká výkupná cena. Paradoxne tu planí úmera, čím je slabšia úroda, tým je aj nižšia kvalita ale vyššia výkupná cena. Na plynulé zabezpečenie týchto potrieb OZ Semenoles vybudoval veľkokapacitné mraziace boxy, v ktorých dokáže preskladniť dostatočné zásoby semien aj niekoľko roky, pri buku je však limitná hranica maximálne päť rokov.

Teraz trošku o semene buka. Semeno buka je trojhranná nažka. V jednom kilograme je priemerne 4300 ks semien, pričom priemerný počet klíčivých semien je 2700 ks. Buk patrí medzi ortodoxné semená, teda také, ktoré už počas dozrievania na materskom strome presušujú a znášajú aj ďalšie presušenie až na obsah vody 5-10%. V takomto stave si dokážu udržať životnosť dlhší čas. V minulosti sa jeho plody používali na kŕmenie zvierat, hlavne ošípaných. Obsahujú veľa oleja, škrobu a minerálnych látok. Získaval sa z nich aj bukvicový olej. Obsahujú jedovatú látku – fagin, ktorú je pomerne ťažko identifikovať a pri väčšom množstve spôsobuje otravy.

Vďaka tejto schopnosti znášať presušenie je potrebné bukovému semenu zabezpečiť špeciálny štart do života – do klíčenia. Jedna z možností je jesenný výsev, keď semienko v zemi prirodzene postupne natiahne do seba vodu a s príchodom jari a tepla sa spustia klíčiace procesy. Tento spôsob si však vyžaduje dôslednú ochranu pred hlodavcami, skorými mrazmi a inými výkyvmi nevyspytateľného počasia. Druhý spôsob je vlastne ten istý, len prebieha kontrolovane, v klimatizovaných halách, pri vyrovnanej teplote tri a päť stupňov Celzia, kde sa postupne semeno dovlhčuje tak, aby obsah vody v ňom dosiahol 30%. Tento proces sa volá predsejbová príprava, trvá niekoľko týždňov a je potrebné ho správne načasovať aby naklíčené semienko išlo do pripravenej pôdy alebo do sadbovačov. Priemerný počet vypestovaných voľnokorenných semenáčikov z jedného kilogramu je 1200 ks.

Efektívnejší spôsob pestovania buka je pestovanie obaľovaných sadeníc. Takéto sadenice sa pestujú v sadbovačoch, pre buk a ostatné listnáče sa odporúčajú 35 bunkové s objemom 200 cc, pre kvalitnejšie prekorenenie. Sadbovače sa ukladajú na rámy, ktoré sú cca 15 cm nad zemou, na takzvaný vzduchový vankúš, ktorý zabraňuje prerastaniu koreňov. Jednotlivé bunky sa pri buku vysádzajú ručne, naklíčenými bukvicami, čo zaručuje takmer 100% výťažnosť. S výsevom buka sa začína zhruba v polovici apríla. Semienka už po pár dňoch, vďaka vhodnej klíme fóliovníka a pravidelnej závlahe začínajú rásť, rozvíjať nepravé laločnaté listy a zhadzovať čiapočky. Krátko na to sa začína formovať stonka s pravými listami a začína postupné, intenzívne prekoreňovanie bunky. Dôležitá je výkonná závlaha, do ktorej sa

pridávajú hnojivá ale aj postreky proti hubám a plesniam. V takomto prostredí buky rastú približne do začiatku augusta. Prevažne už dosiahli dostatočnú výšku a postupne začína hrúbkový prírastok. V tomto období začína ich otužovanie. Postupne sa prenášajú na otvorené úložisko, kde sa zhruba štyri až šesť týždňov otužujú, tj. rastú bez ochrany klímy fóliovníka. V druhej polovici septembra, keď sú jednotlivé sadenice bohato prekorenené, majú výsadby-schopnú výšku a hrúbku, začína príprava na jesenné zalesňovanie. Vyberajú sa z buniek a balia do strečovej fólie po 25 ks. Takto zabalené sa opäť ukladajú na úložisko, kde sa stále polievajú a čakajú kým po nich príde odberateľ.

Aj keď je to technologicky náročnejší postup, pri vhodnom výbere lokality na zalesnenie je z pohľadu zabezpečenia porastu jednoznačne ekonomicky výhodnejší. Medzi výhody obaľovaných sadeníc patrí výrazné skrátenie doby pestovania (pri buku na päť mesiacov), sadenice majú menší šok z presadenia, pri výsadbe sa minimalizuje deformácia koreňovej sústavy, obaľované sadenice sa dokážu rýchlejšie adaptovať na nové prostredie aj v obdobiach, kedy už voľnokorenné sadenice nie je vhodné vysádzať a znižuje sa potreba počtu sadeníc na hektár. Nevýhodou je technologická náročnosť pestovania, tj. potreba fóliovníka alebo skleníka, vhodnej závlahy. Najefektívnejšie sú mostové závlahy s možnosťou pripojenia zariadenia na dávkovanie hnojiva, ďalej potreba vstupov ako sú sadbovače, rašelina a osivo s takmer 100% klíčivosťou, čo všetko sa následne odzrkadľuje v cene obaľovanej sadenice, ktorá je vyššia ako priemerná cena sadenice. Medzi nevýhody taktiež patrí vyššia náročnosť na dopravu, logistiku a kvalitu prác pri zalesňovaní.

Ing. Katarína Chválová,
OZ Semenoles Liptovský Hrádok

Lesná správa Nemšová

Je treťou najväčšou a zároveň najsevernejšou správou odštepného závodu Trenčín. Názov dostala podľa mesta Nemšová, kde sídli. Západná časť územia LS Nemšová susedí s Českou republikou a je historicky spätá s Brumovským panstvom. V roku 1894 túto časť územia kúpil rakúsky veľkostatkár Anton Drehér, ktorý vybudoval 12 km dlhú lesnú železničku. Táto slúžila na zbližovanie dreva od roku 1902 až do roku 1964.

Na to, ako sa našim kolegom na LS Nemšová hospodári, sme sa bližšie pozreli v letných mesiacoch.

Charakteristika lesnej správy

Lesná správa Nemšová je jednou z piatich lesných správ odštepného závodu Trenčín. Z hľadiska prírodných podmienok je územie veľmi pestré. Patrí do lesných oblastí Biele Karpaty, Považské Podolie, Strážovské vrchy, Súľovské vrchy a Považský Inovec. Nadmorská výška je cca od 200 až po 955 m (vrch Žihlavník – Baske). Ďalším výrazným bodom je aj vrch Javorník (782 m n. m.), nachádzajúci sa na hranici s Českou republikou.

Katastrálna výmera lesnej správy je 31.867 ha, lesnatosť obhospodarovaného územia dosahuje asi 20%. Z HSLT sú najviac zastúpené 311 – živné dubové bučiny, 310 – svieže dubové bučiny, 410 – svieže bučiny, 411 – živné bučiny, 417 – sutinové lipové bučiny a 302 – svieže vápencové dubové bučiny.

Lesná správa hospodári na troch lesných celkoch: LC Ľuborča (2021-2030), LC Opatová (2012-2021) a LC Trenčianske Stankovce (2012-2021). V súčasných hraniciach vznikla v roku 2005, kedy bola LS Nemšová zlúčená s LS Opatová. Obhospodarovaná výmera lesných pozemkov je na úrovni 6.112 ha, z toho je 1.326 ha neštátnych neodovzdaných lesov a 139 ha v nájme. Výmera porastovej plochy je 5.894 ha, z toho je 4.991 ha hospodárskych lesov, 730 ha ochranných lesov a 173 ha lesov osobitného určenia.

Priemerné ročné úlohy (za posledných 5 rokov)

Výkon	t.j.
Obnova porastov	
- z toho prirodzená	11,41 ha
- z toho umelá (voľnokorenné)	3,52 ha
- z toho umelá (obaľovaná)	0,20 ha
- opakované zalesnenie	2,44 ha
Ochrana proti zveri	
- chemická – repelenty	47,27 ha
- oplôtky	0,50 ha/0,68 km
Ochrana proti burine	40,40 ha
Prečistky	75,93 ha
Výchova do 50 rokov	153,79 ha/3788 m^3
Výchova nad 50 rokov	286,48 ha/13082 m^3
Obnovná ťažba	14.800 m^3
Náhodná ťažba	3.824 m^3
Mimoriadna ťažba	11 m^3
Ťažba spolu	35.505 m^3
- z toho samovýroba	554 m^3
Výroba štiepky – prepočítané na m^3	708 m^3

Hospodárenie v lesoch

Už viac ako dekádu sa napriek všetkému a vďaka nízkemu podielu náhodných ťažieb, darí vo vhodných porastoch uplatňovať princípy Pro Silva. Najmä ťažbou rubne zrelých stromov, predlžovaním obnovnej doby a minimalizovaním plochy holín. Živné bučiny s cennými listnáčmi sa vyslovene hodia na prírastkové hospodárenie.

Cieľom pestovných a obnovných zásahov v zmiešaných porastoch je zachovanie pestrosti pôvodného drevinového zloženia. *„Na dosiahnutie tohto cieľa sme nútení v porastoch vykonať prípravný rub a časť s prirodzeným zmladením cenných listnáčov, prípadne jedle oplotiť, lebo, hoci sa zmladzuje, zároveň je veľmi atraktívna pre zver“*, približuje vedúca LS Ľubica Harničárová.

Celková dĺžka oplôtkov na LS je aktuálne 6,3 km. Problémy majú aj so zdravotným stavom jaseňov, brestov, smrekov a borovíc. Hrozbou je introdukovaná tracheomykóza na javoroch horských.

„V rámci LS obhospodarujeme tri objekty Pro Silva v celkovej výmere 758 ha, dve génové základne na zachovanie genofondu duba zimného na Inovci a buka lesného v Bielych Karpatoch. Nachádzajú sa tu zdroje reprodukčného materiálu lesných drevín – uznané porasty fenotypovej klasifikácie kategórie B s výmerou 188,63 ha a výberové stromy jarabiny brekyňovej.“

Výrobné podmienky sú charakterizované malou rozptýlenosťou lesov. Územie je typické nižšími horstvami s prechodom do pahorkatinnej krajiny až po údolné polohy rieky Váh. Svahy sú kratšie a mierne strmé. Lesné porasty sú sprístupnené kvalitatívne vyhovujúcimi odvoznými cestami. Celková vybavenosť odvoznými cestami je priaznivá. Na LS je k dispozícii 62 km trvalých a 16 km sezónnych odvozných ciest.

Terénne podmienky porastov dávajú dobré predpoklady na uplatnenie traktorových technológií, ktoré tvoria 78%, lanovky potom 8% a kone 14%. Väčšina dreva sa realizuje jeho odvozom na expedičný sklad Trenčianska Turná. Podiel priamych dodávok dosahuje 25%.

Ochrana prírody

Z pohľadu ochrany prírody patrí územie LS Nemšová k priemerne významným. Asi 60% územia patrí do CHKO Biele Karpaty. V chránenom vtáčom území Strážovské vrchy sa nachádza 570 ha. Územia európskeho významu – Dolné Branné a Vlára zaberajú 64 ha. Nájdete tu však aj Národnú prírodnú pamiatku Lánce, prírodné pamiatky Biely Vrch, Rajkovec či Malostankovské vresovisko, prírodné rezervácie Pod Homôľkou, Omšenská Baba a Žihlavník – Baske s celkovou výmerou 195 ha.

Z chránených druhov sa na území LS vyskytujú poniklec prostredný, popolavec dlholistý, koralica lesná, hmyzovník Holubyho, kozlík celolistý, vŕba rozmarínolistá, mlok bodkovaný, kunka žltobruchá, rybárik riečny, bocian čierny, sokol sťahovavý, fúzač alpský. V súčasnosti na LS prebieha terénny výskum ekológie a migračných schopností fúzača alpského.

Poľovníctvo a rybárstvo

V rámci LS Nemšová nájdete aj režijný poľovný revír Čerešienky s celkovou výmerou 2160 ha.

Z pohľadu poľovníctva a poplatkového lovu je najvýznamnejším obdobím jelenia ruja a spoločné poľovačky na diviačiu zver. Výrazný vplyv na vyťaženosť personálu má poľovníctvo práve v tomto období. Poplatkový odstrel je stabilizovaný a tvorí z celkového odstrelu v rámci LS 60%. Ročne sa tu uloví v priemere 90 kusov jelenej zveri, 13 kusov srnčej zveri a 90 kusov diviačej zveri. Samičia zver a mláďatá sú lovené z väčšej časti personálom.

Blízkosť hranice s Českou republikou umožnila realizovať cezhraničný projekt s názvom „Spoločne za posilnenie a ochranu biodiverzity v Strážovských vrchoch a Bielych Karpatoch". V rámci projektu bola vykonaná revitalizácia lúčnych spoločenstiev, výsadba plodonosných a ovocných drevín, vybudovalo sa 10 pozorovacích zariadení, sedem kŕmnych zariadení, osem automatických podávačov krmiva, 17 soľníkov, turistický altánok a dve zrubové studničky. *„Obhospodarujeme 30 ha lúk, z* toho *10 ha sa kosí a využíva na produkciu sena* v objeme *120-130q ročne na zabezpečenie prikrmovania zveri. Poľovnícke chodníky sa pravidelne udržiavajú v dĺžke 15 km".*

Pre rybárov má LS v ponuke pstruhový lovný revír Ľuborča, ktorý je každoročne zarybňovaný v celkovom množstve 3000 ks pstruha potočného.

Návštevnosť lesov a verejnosť

Lesy v obhospodarovaní LS Nemšová patria k turisticky významne navštevovaným. V posledných rokoch je evidentný tiež nárast cykloturizmu. Nachádza sa tu 14 turistických chodníkov s celkovou dĺžkou viac ako 140 km. Najvýznamnejším je červená magistrála Dukla – Slavín, ktorá prechádza časťou územia LS v celkovej dĺžke 25 km.

Pre návštevníkov má územie LS dostupné tri altánky, dva náučné chodníky s dĺžkou deväť kilometrov a s 13 informačnými tabuľami. Nájdete tu aj tri prírodné vyhliadky a rozhľadňu. Súčasťou územia LS Nemšová je známe účelové zariadenie lesnej pedagogiky a rekreácie Antonstál, kde sa zamestnanci LS najmä v čase letných táborov a školských výletov venujú výkonu lesnej pedagogiky. Pre verejnosť je dostupná aj rekreačná chata v Trenčianskych Tepliciach. Považie je charakteristické vysokou mierou zamestnanosti v priemysle, a tak obyvateľstvo vyhľadáva pravidelný relax práve v okolitých lesoch.

Zamestnanci

Lesná správa Nemšová má stabilné personálne obsadenie s priemerným vekom 45 rokov. Štruktúru LS tvorí vedúca LS, osem vedúcich LO a dvaja technici.

Osadenstvo LS Nemšová: Ing. Ľubica Harničárová – vedúca LS, Ing. Marek Šumaj a Anna Ondreičková – technici LS, Bc. Lukáš Nitschneider – vedúci LO Vlárka, Ing. Michal Potfaj – vedúci LO Vlára, Lukáš Jančovič – vedúci LO Čaganov, Bc. Jaroslav Patka – vedúci LO Bónové, Boris Harničár – vedúci LO Čerešienky, Andrej Lukšo – vedúci LO Trenčianska Závada, Ján Fraňo – vedúci LO Trenčianske Teplice a Ing. Andrej Masaryk – vedúci LO Opatová.

Ing. Zdenko Kováč,
Ing. Ľubica Harničárová
Foto: Michal Sedláček

Možnosti biodiverzity na pieskoch Záhoria

V nasledujúcom článku sa pokúsim rozobrať možnosti druhovej rozmanitosti drevín na pieskoch Záhoria, ktoré patria do územnej pôsobnosti nášho OZ Šaštín. Tento príspevok má za cieľ posúdiť zmenu hospodárenia zameraného výlučne na hlavné hospodárske dreviny, prevažne borovicu lesnú a duby smerom k druhovo bohatším, a tým odolnejším a stabilnejším lesným porastom, ktoré by dokázali lepšie odolávať meniacim sa klimatickým podmienkam v čase globálneho otepľovania.

V úvode popíšem problematiku lesného hospodárenia na pieskoch v Záhorí. Geologicky sa jedná prevažne o viate piesky od rieky Morava, čiastočne o piesky a štrkové lavice vzniknuté sedimentáciou rieky Morava, ktoré sa ukladali na ťažkých íloch. Naviatím pieskov vznikali pieskové duny do výšky až 30 m, ktoré sa striedajú s terénnymi depresiami s vysokou hladinou podzemnej vody a sú tvorené porastami jelše s prímesou brezy. Čo sa zloženia pieskov týka, tieto obsahujú rôzne množstvá organických a minerálnych prímesí. Okrem takmer čistých pieskov sa vyskytujú ostrovčekovite aj úživnejšie lokality s hlinitopiesčitými pôdami s vyšším podielom spraše a ílovitých častíc, na ktorých okrem borovice a dubov vykazujú dobrý rast aj lipy, hraby, čerešne vtáčie, či bresty. Na dunách dominuje borovica lesná s prímesou duba, ktorý tu má prevažne melioračný charakter. Od vrcholov dún smerom k terénnym depresiám sa zvyšuje podiel duba zimného a letného, ktoré postupne vykazujú lepší rast. So zvyšujúcou sa hladinou podzemnej vody, ktorá sa zadržuje na nepriepustnom ílovitom podloží sa postupne pridávajú dreviny ako breza, lipa, na živnejších pieskoch hrab. Na podmáčaných pieskoch dominuje už iba jelša. Vo všeobecnosti možno povedať, že výška hladiny spodnej vody a obsah živín v pieskoch určuje vhodnosť dreviny pre dané stanovište. Charakter daného stanovišťa sa dá posúdiť podľa druhového zloženia krovitého podrastu. Na exponovaných pieskových živinovo chudobných dunách sa krovitý podrast takmer nevyskytuje. Na vlhkejších, živinovo bohatších pieskoch rastie čremcha obyčajná, krušina jelšová, lieska, hloh obyčajný, či dokonca drieň obyčajný (lokalita pri Perneku), ktorý indikuje vysoký obsah vápnika v pôde. Toto rozmanité zastúpenie krovitej a bylinnej vrstvy poukazuje na významné maloplošné zmeny stanovišťa, čo by sa malo brať do úvahy pri výbere alternatívnych, resp. primiešaných hospodárskych drevín. Ktoré dreviny by mohli obohatiť dominantné dubovo-borovicové porasty na pieskoch Záhoria? Do úvahy pripadajú dlhodobo prehliadané, pritom pôvodné plané ovocné druhy brekyňa, oskoruša a hruška planá, ktoré vykazujú vysokú stabilitu a odolnosť voči suchu, čo je v podmienkach globálnych klimatických zmien rozhodujúce. Prevažujúci hospodársky spôsob na pieskoch je holorubný s celoplošnou prípravou pôdy. Takto založené borovicové monokultúry narážajú pri súčasných klimatických extrémoch na svoje hranice a vo veku približne 50 rokov sa na mnohých lokalitách rozpadajú, čo má za následok zvýšený podiel náhodných ťažieb a prepad cien za drevnú hmotu. Všeobecnou tendenciou je zvýšenie podielu duba, ktorý je aj v centre pozornosti ochrany prírody. Cieľom je zachovať a kde možno zvýšiť jeho zastúpenie voči borovici. Ale je tu ešte možná alternatíva, a to cielené vnášanie našich pôvodných planých ovocných drevín. Náhodné zmladenia a pokusné výsadby týchto drevín poukazujú na to, že táto cesta je úplne reálna, minimálne na živnejších pieskoch. Niektoré z nich sa pokúsim v ďalšej časti článku priblížiť.

Obrázok 1: Dielec č. 549. OLH v Gajarskom urbári Ing. Juraj Galbavý ukazuje po pravej ruke borovicu, po ľavej ruke dub v porovnaní s náhodne zmladenou brekyňou vpravo dva roky po výsadbe na celoplošne upravenej a oplotenej ploche

Obrázok 3: Gajary, porast č. 561 B – Odhryz zverou na brekyni

Obrázok 2: Brekyňa vykazuje na piesku vysokú vitalitu a prírastok

Obrázok 4: Vitálne zmladenie brekyne – Gajary

Brekyňa na lokalite Gajary

V Gajarskom urbári sa sporadicky vyskytuje brekyňa na pieskoch vo forme spontánneho zmladenia. Výskyt brekyne bol zaznamenaný v troch porastových dielcoch 561B, 549 a 552A. Výskyt bol zameraný a uložený v systéme WEB-GIS. Hospodári sa tu holorubne s celoplošnou prípravou pôdy. Blízkosť rieky Morava a výskyt drevín hrab, lipa, moruša biela a hruška planá indikujú lepšie zásobovanie pieskov živinami. V lokalite sa v hojnom počte zmladzuje aj topoľ biely a čierny. Hladina spodnej vody sa nachádza asi v hĺbke dva metre (pozorované na neďalekom bagrovisku). Stavy zveri v danej lokalite sú nižšie ako priemer v oblasti, čo možno vysvetľuje výskyt tejto vzácnej dreviny, ktorá

Obrázok 5: Mapované lokality výskytu brekyne v programe WEBGIS (lokalita Gajary)

je vo všeobecnosti silne atakovaná zverou. Na obr. č. 1 je zachytená dvojročná výsadba duba s borovicou po celoplošnej príprave pôdy. Na prevej strane označenej červenou šípkou vidieť náhodne zmladenú brekyňu, ktorá dosiahla v tom istom veku výšku približne 120 cm, čím výrazne prevyšuje okolitú výsadbu duba a borovice.

Ďalšie charakteristiky stanovišťa v danej lokalite (prevzaté z LGIS):

- PHSLT: 112 – Vzrastavé borovicové dúbravy
- Nadmorská výška – 150 m n. m.
- Geológia: – viate piesky
- Prevládajúce lesné typy:
  Dielec č. 549: 1114 – Kostravová dúbrava na pieskoch, 1115 – Kostravová borovicová dúbrava
  Dielec č. 561 B – Kostravovo-lipnicová produkčná dúbrava
  Dielec č. 552 A – 1114 – Kostravová dúbrava na pieskoch

Výsadba hrušky planej na lokalite Pernek

V perneckom urbári bola realizovaná pokusná výsadba Hrušky planej. Lokalita sa nachádza na piesku s nízkou hladinou spodnej vody. Vodná plocha hneď vedľa výsadbovej plochy sa nachádza približne o sedem metrov nižšie. Vysadené stromy žijú iba z vody, ktorá padne vo forme zrážok. Jedince hrušky planej tu dosahujú štyri roky po výsadbe výšku do cca dva metre, zatiaľ čo rovnako staré jedince duba a borovice maximálne jeden meter (obr. č. 6 a 7). Lokalita sa nachádza v blízkosti hranice s poľnohospodárskymi pozemkami a vyznačuje sa vysokým výskytom raticovej zveri. Celá plocha je oplotená.

Ďalšie charakteristiky lokality:

- PHSLT: 112 – Vzrastavé borovicové dúbravy
- Nadmorská výška – 275 m n.m.
- Geológia: – viate piesky
- Prevládajúe lesné typy:
  Dielec č. 542 B: 1115 – Kostravovo – lipnicová dúbrava na pieskoch

Lokalita Adamov s výskytom Oskoruše domácej

Jedinec Oskoruše domácej, ktorý bol nájdený v lese neďaleko obce Adamov pri Gbeloch rastie na živnejšom piesku na vrchole mierneho stúpania , čo indikuje nižšiu hladinu podzemnej vody. Oskoruša rástla v podraste pod borovicou a je toho roku bohato zarodená. Jedná sa o 80-ročný dubový porast s borovicou, hrabom a v podraste s ojedinelým výskytom jarabiny vtáčej. Na vzniknutej voľnej ploche po náhodnej ťažbe borovice sa v okolí materského stromu oskoruše vyskytuje početné zmladenie oskoruše. Toto zmladenie bolo kvôli extrémnej vzácnosti tejto dreviny a za účelom získania reprodukčného materiálu oplotené proti zveri. Výmera oplôtku predstavuje 20x20m. Na tejto ploche sa vyskytujú aj početné jedince invazívneho Pajaseňa žliazkatého. Ďalšie charakteristiky lokality:

Obrázok 6: Pokusná výsadba hrušky planej v lokalite Gajary

Obrázok 8: Oskoruša pri Adamove

Obrázok 10: Oplocovanie zmladenia v okolí materského stromu oskoruše

Dielec č. 459 C:

- PHSLT: 113 – Vlhké hrabové dúbravy na viatych pieskoch
- Nadmorská výška – 160 m n. m.
- Geológia: – viate piesky
- Prevládajúce lesné typy:
  1302 – Ostricová hrabová dúbrava na viatych pieskoch
  1301 – Lipnicová hrabová dúbrava na viatych pieskoch

Obrázok 7: Hruška planá v radovej výsadbe ďaleko prevyšuje v raste borovicu a dub

Obrázok 9: Adamov – Naľavo peň borovice pod ktorou oskoruša rástla. V súčasnosti s bohatou násadou plodov

Obrázok 11: Plody adamovskej oskoruše

Obrázok 12: oskoruša sa v okruhu cca. 10 m od kmeňa početne zmladzuje

Obrázok 13: Asi štvorročný jedinec pod oskorušou poškodený zverou

Obrázok 14: Prastará Smolinská oskoruša. Následkom oborávania vysychajú obvodové konáre

Obrázok 15: Plody Smolinskej oskoruše

Obrázky č. 16: Sadenie oskoruše na chate Lásek

Obrázok 17: Kontajnerovaný dvojročný jedinec oskoruše pripravený na sadbu

Lokalita Smolinské – Smolinská oskoruša

Najznámejšie, ak nie jediná oskoruša v blízkosti Šaštína sa nachádza asi dva kilometre vzdušnou čiarou od Šaštína a deväť kilometrov od Oskoruše v Adamove. Vek sa odhaduje na viac ako 400 rokov. Ďalší výskyt je známy v Bielych Karpatoch severne od Holíča a na Moravskej strane za riekou Morava. Tie však rovnako ako Smolinská oskoruša rastú na kvalitných hlinitých pôdach.

Výsadba oskoruše domácej na chatách Lásek a Gazárka v OZ Šaštín

Na našom OZ Šaštín sme realizovali pokusnú výsadbu dvojročných jedincov oskoruše domácej na chatách Gazárka a Lásek, ktoré sa nachádzajú v lesoch južne od Šaštína. Na voľných plochách budú môcť oskoruše naplno rozvinúť svoj rastový potenciál a svojím dekoratívnym vzhľadom potešiť budúcich návštevníkov. Zároveň sa otestuje vhodnosť tohto druhu na daných stanovištiach.

Charakteristika lokality Gazárka:

- PHSLT: 112 – Vzrastavé borovicové dúbravy
- Nadmorská výška – 175 m n. m.
- Geológia: – viate piesky
- Prevládajúe lesné typy: 1114 – Kostravová dúbrava na pieskoch

Charakteristika lokality Lásek:

- PHSLT: 113 – Vlhké hrabové dúbravy na viatych pieskoch
- Nadmorská výška – 175 m n. m.
- Geológia: – viate piesky
- Prevládajúe lesné typy: 1301 – Lipnicová hrabová dúbrava na viatych pieskoch

Optimom výskytu planých ovocných drevín sú svieže živinami dobre zásobené pôdy na výslnných stanovištiach, avšak ekologická amplitúda týchto drevín je veľmi široká a rastú na ílovitých aj piesčitých pôdach. Mapovaním výskytu vzácnych drevín bolo zistené, že na jedného jedinca oskoruše v poraste pripadá asi 500 jedincov brekyne.

Južná hranica rozšírenia oskoruše a brekyne sa nachádza v severnej Afrike v krajinách ako Maroko, Alžírsko, či Sýria, čo poukazuje na ich schopnosť dobre znášať sucho a vysoké teploty. V našich zemepisných šírkach sa jedná sa o typické dreviny teplomilných dubových spoločenstiev, ktoré majú hojné zastúpenie aj na piesočnatých pôdach Záhoria. Vzhľadom na súčasné výrazné zmeny klímy by sa preto malo vážne počítať s ich cieleným zavádzaním do lesných porastov. Na vhodných výslnných stanovištiach dokážu často viac ako naše hlavné hospodárske dreviny a zároveň prispievajú k zvýšeniu odolnosti a stability lesných porastov. Pravidelnou násadou plodov navyše zvyšujú úživnosť poľovných revírov. Limitujúcim faktorom na pieskoch Záhoria môže byť obsah živín v pôde a stagnujúca voda vo vrchných vrstvách pôdy (rozhodujúcich je vrchných 50 cm pôdy).

Na OZ Šaštín plánujeme ďalšie pokusné výsadby týchto drevín, či už v podobe ovocnej cesty, porastovej zmesi s dubom, a dohodnutá je aj spolupráca s mestom Šaštín, kde by sme chceli na vybraných miestach obohatiť druhovú skladbu mestskej zelene o tieto pôvodom domáce plané druhy.

Vlastnosti planých ovocných drevín, predovšetkým odolnosť voči suchu ich predurčujú na ich budúce využitie nielen ako ekologicky významné bohato kvitnúce dreviny, ale na živnejších, na bázy bohatých pieskoch aj ako hospodársky cenné dreviny. To že to je realizovateľné dokazuje aj ich spontánny výskyt na vyššie popísaných lokalitách.

Ing. Martin Mokráň
riaditeľ OZ Šaštín

Zdroj odborných informácií:

- *monografia Der Speierling (Oskoruša), autor prof. W.Kausch-Blecken von Schmeling,*
- *monografia Elsbeere in Österreich (Brekyňa v Rakúsku), autori prof. Raphael Th. Klumpp a Norbert Mayer*

Ovocná lesná cesta na LS Pezinok

Ešte keď len nastalo jarné obdobie, dohodli sme sa s kolegami, že vzhľadom na uvoľňovanie protipandemických opatrení zrealizujeme projekt ovocnej lesnej cesty zastrešený GR. Ako vhodný termín na výsadbu prvej ovocnej lesnej cesty na našom OZ Smolenice, ktorá bola naplánovaná na lesnej správe Pezinok v lokalite Rybníček, sme si stanovili deň 5.5.2021.

S dostatočným predstihom sme si zabezpečili stromčeky ovocných drevín v Plantexe v obci Veselé pri Piešťanoch. Pre túto spoločnosť sme sa rozhodli po posúdení cenových relácií a tiež aj ponúkaného sortimentu. Po príchode do predajne sme však zistili, že jablone na nami požadovaných podpníkoch už nemajú. Tak sme zobrali len hrušky a čerešne. Aby sme v budúcnosti predišli podobnej situácii, odporúčali nám v prípade záujmu o ovocné stromčeky na ďalšie ovocné lesné cesty, prísť radšej v čase ich vyzdvihovania, čo býva okolo 16. októbra. Tak sme sa v dobrej nálade, potešení z toho, že stromčeky už máme, rozlúčili a ponáhľali sme sa ich uložiť do snehovej jamy, aby sme si zaistili ich ujatie. Ako sa nám pomaly blížil stanovený termín, doriešili sme ešte zopár potrebných maličkostí a plní očakávania dobrej akcie akčného kolektívu lesných pedagógov na našom závode sme sa už nevedeli dočkať tohto pracovného pobytu v prekrásnom prostredí Malých Karpát a v kruhu kolegov, ktorých okrem zelenej rovnošaty spája aj to, že sú ochotní robiť niečo aj pre druhých bez nároku na odmenu. Konečne nastal ten deň „D“. Zraz sme si dali na deviatu hodinu pri bývalej horárni na Rybníčku. Máme tu na trase LNCH Pece – Čertov kopec altánok, ktorý nám poslúžil ako základný tábor. Tu sme sa po krátkom úvode živelne chopili náradia a presunuli sme sa na miesto výsadby vzdialené asi tristo metrov. Ako inak po svojich. Keďže ako pedagógovia sme rozptýlení po celom závode, tak mnohí sa na tejto lokalite ocitli po prvýkrát a mohli do seba vdychovať plnými dúškami krásu okolitého prostredia prevoňanú jarou a okrášlenú jarným slniečkom. Pustili sme sa do práce v duchu hesla: „Komu sa nelení, ten druhému jamu kope.“ Od najvzdialenejšieho konca, tak aby sme sa postupne vracali k základnému táboru. Takže štyria sme sa držali už spomenutého hesla, ostatní si podelili výsadbu, zatĺkanie kolíkov a oplocovanie, ktoré bolo rovnako dôležité, aby sa na našej práci nepriživili štvornohí návštevníci a tak neprišla naša práca navnivoč, ako sa nám niekedy stáva pri umelej obnove. Ani sme sa nenazdali a po asi štyroch hodinách sa naša práca blížila ku koncu. Prišiel nás povzbudiť a tiež aj pridať ruku k dielu pán riaditeľ Ing. Martin Matys, ako lesný pedagóg, aj on si posadil svoju hrušku. Tiež nám výdatne pomáhal aj lesník z LS Pezinok Štefan Hollan. Z lesnej správy nás prišiel podporiť ešte vedúci LS Ing. Marián Horváth. Po vykonanej zmysluplnej práci sme sa posilnili pravým poľovnícky gulášom, o ktorý sa pričinili kolegovia pedagógovia Andrej Machovič a Mária Vanková, ktorým sa chcem aj touto cestou poďakovať za vynikajúci guláš. Moja vďaka patrí aj Ing. Paľkovi Kovačičovi, Ing. Erikovi Kozárovi, Mariánovi Turanskému, Michalovi Vittekovi, Ing. Petrovi Klčovi, Ing. Katarína Striežencovej – Roganskej a Martinovi Vargovi. Kolegovia, som rád, že ste pridali každý svoju ruku k spoločnému dielu a spoločnými silami sa nám podarilo urobiť niečo, čo tu po nás pretrvá a možno po mnohých rokoch vyčarí niekomu úsmev na tvári. Vďaka patrí aj kolegyniam a kolegom na GR, ktorí prišli s myšlienkou týchto ovocných lesných ciest. Takže, všetkým Vám posielam moje veľké ĎAKUJEM a prajem si, aby sme mohli urobiť ešte veľa dobrého. Aj keď nás časť spoločnosti možno nevníma pozitívne. My však poznáme svoju hodnotu a to čo si nosíme v sebe nám nikto nevezme.

Lesu zdar

Ing. Michal Slávik

Predátori v našich lesoch

Veď je to samozrejme, že u mäsožravých dravcov a šeliem väčší živočích požiera menšieho. To je v prírode veľmi dobre zariadené. Nemôžeme sa preto ani hnevať, keď líška uloví zajaca, alebo keď rys uloví srnca, alebo keď vlci ulovia jeleňa a to hneď najväčšieho – kapitálneho. Ale poďme sa teraz pozrieť na dravých vtákov a šelmy, ako zaujímavo sa pri love koristi správajú. Predácia patrí do pojmu medzidruhových vzťahov. Sú tu dva životy, jeden loví a žije a druhý je jeho obeťou a hynie. Predátor je dravec, ktorý stojí na vrchole potravného reťazca.

Na lesnej správe na Muráni som mal dobrého kamaráta – lesného robotníka Karola Kubicu a správca lesnej správy na Muráni Ing. Milan Botto nás vystrojil do chaty Maretkina na fotografický lov **hlucháňa hôrneho**. (Ináč Karol pochádzal z Partizánskeho, odkiaľ som aj ja. Často sme chodievali spolu na lov do hôr v našich končinách.) Ráno už o druhej sme s Karolom kráčali, z nohy na nohu po kľukatej lesnej ceste hore na južnú stráň Malého Cigáňa. Každú chvíľu sme sa zastavovali. Karol prikladal dlane rúk za uši, aby lepšie počul. Keď sme sa už približovali k tokanisku, ktoré sme predtým deň objavili, podľa nahromadeného čierneho trusu – ako smola pod tokaniskovými stromami, počuli sme dosť hlučný zábrk asi troch hlucháňov. Vtedy sme zastali a Karol naznačil prstom na perách, aby som bol celkom ticho. Asi viac ako po pol hodine sme sa posúvali veľmi pomaly. Karol sa neustále obzeral a ukazoval mi, ako mám klásť ticho nohy, aby som nerobil žiadny šuchot. Odrazu bolo počuť slabé zvuky, akoby tok, ale nebol to pravý tok, ale len útržky z jednej alebo druhej fázy toku. Vtedy sa vraj hlucháň posúva bližšie ku kmeňu, aby na vetvách nekolembal pri svite, keď začína hlavný tok. Po chvíli sme začuli zletovať pod stromy na čistinku aj sliepky. Odrazu sa jeden kohút začal ozývať, veď už svitalo, východné zore nad Ľopušnou už horeli červeným ohňom. V tej chvíli sa z neďalekej smrečiny ozval výr skalný. Tichý hlas znel: „huhu-hu“. Vtedy nastalo ticho ako v hrobe. Hlucháňovi, akoby jazyk zapadol v krku, stratil hlas a viac sa neozval. Po viac ako desiatich minútach sa nad našimi hlavami rozprestreli široké krídla veľkého vtáka a ten celkom ľahučko skĺzol na lúčku pred tokaniskovými stromami. Z vrcholca stromov sa vtedy odlepili ťažké vtáky a leteli krížom do údolia. V tom okamihu, ba zároveň s hluchárňmi, vyletel výr zo zeme aj s korisťou sliepky. Pravdepodobne nás zbadal, korisť mu vypadla z pazúrov a ako malý plachták letel nad stromy do svojho revíru. Výr znehybnil korisť silným zobákom na krku a hlave. Tak sme ju potom našli na zemi.

Hlucháň hôrny – sliepka

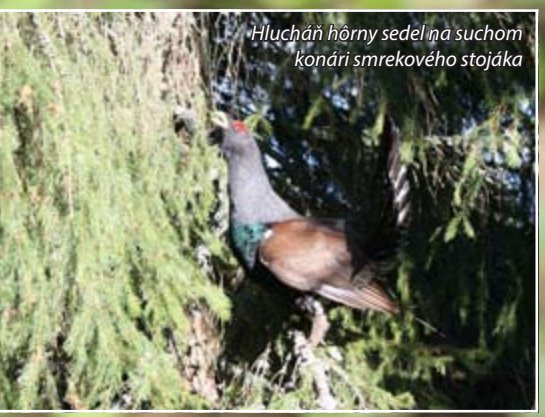

Hlucháň hôrny sedel na suchom konári smrekového stojáka

Hlucháň zletel zo stromu na zem pri brieždení a tokál

Rys ostrovid vyšiel do starého krmelca a začal zývať

Sokol myšiar s korisťou ryšavky krovinnej

Keď sme odišli, Karol povedal: „Určite sa vráti“. Na druhý deň sme zistili, že z koristi chýbalo časť vnútornosti aj časť prsného mäsa. Mohol to byť výr, líška by zobrala celú sliepku. Na korisť sa potom už viac nevrátil, ponechal ju iným predátorom, ktoré nemajú vždy šťastie niečo uloviť. Na budúci rok, keď bol vedúcim lesnej správy Ing. Milan Botto, sme mali šťastie. Vystihli sme slnečný tok hlucháňa na zemi, neďaleko poľovníckej chaty na Studni, pod Sitárkou.

Zaujímavé je, že tak ako výr, aj **rys ostrovid,** ponecháva väčšiu ulovenú korisť, z ktorej sa dobre nažerie, iným mäsožravcom... napríklad aj líške. Taký prípad s rysom sme mali vo Veporských vrchoch pod obcou Látky v lokalite Malikovo (pod

Novodomským vrchom). Bývalý správca lesnej správy Hriňová Ing. František Indro ma v ten deň nemohol vyslať na fotografovanie medveďov do poľovníckej chaty v lokalite Sedlo na Poľane, lebo bola už obsadená, tak mi poradil, že aby som šiel za poľovníkom Ferkom Kurčíkom, (ktorý tam práve mal poľovný revír). On ma o 17.00 hod. vyslal na „medvedí" posed do Malikova. Bol koniec mája, teplo a ticho ako v kostole, bolo počuť bzučať mäsiarku v uzavretom posede. Asi okolo 19. hodiny sa na polianku do starého krmníka vysunúl rys. Sadol na zadok a začal zívať – do nekonečna zíval, papuľu otváral dokorán, nie, že by bol nevyspatý, ale si pravdepodobne precvičoval čeľuste do boja o korisť. Po desiatich minútach sa vydal okrajom lúky na lov zemných hlodavcov. Keď hraboša čuchom zistil, prikrčil sa a pomaly sa posúval dopredu. Keď už zrakom zbadal korisť, ešte nejakú dobu vyčkával, naťahujúc pritom krk, natáčal aj uši a pohyboval nosom. Potom sa celkom prikrčil k zemi a skočil. Zdalo sa, že neuspel. Ale Dr. Ľubomír Brtek, mi k tomu potom povedal, že rys si takto môže nacvičovať lov na domnelého hlodavca pred riadnym lovom. Keď už mrkalo a slnko celkom zapadlo, rys sa stratil ako duch v lese.

Na druhý deň som už sedel na inom posede, v lokalite Hrbáč, ktorý je neďaleko od Malinova. Ráno pri východe slnka som zbadal po lúke bežať líšku, ktorá mala v papuli prednú nohu zo srnčej zveri. Rys teda mal predsa dobrý úlovok – srnca, alebo srnu. Nažral sa a ostatok ponechal. Líška už určite o tom vedela a keď rys nad ránom odišiel, líška zobrala časť pre seba, alebo aj pre svoje mláďatá. Zvyšok srnca sme našli neďaleko posedu.

Kráľ dravých vtákov – **orol skalný** si vie poradiť aj s mladou srnou. Samozrejme nie je to častý jav, skôr veľmi zriedkavý. Tento lov sa mu môže podariť len na veľkých rozlohách, na rovinách poliach, kde vysliedenú pasúcu sa (nie ležiacu) obeť najprv dlhšie ženie a potom už na sčasti vysilenú zaútočí zhora pazúrmi na hlavu, zovrie papuľu a chvíľu krčovite drží.

Praktiky lovu **orliakov morských** som pozoroval na Hrušovskej zdrži počas zimy, keď koncom januára robíme z Ornitologickej spoločnosti sčítanie orliakov. Voda v priehrade bola z veľkej časti zamrznutá, ale v časti, kde voda pritekala bolo nahromadených obrovské množstvo vodných vtákov, hlavne rôznych druhov kačíc. Dva orliaky vtedy sedeli na zvalenom strome na ľade pri vode a vyčkávali, ktorý vták vyjde z vody na ľadovú kryhu a ako sa správa. Trvalo asi dve hodiny, keď odrazu jeden orliak vzlietol a od vody bežiac po ľade nadháňal „poranenú" kačicu do pazúrov druhého orla, ktorý ju ťarbavým poskakovaním po ľade ulovil. Kačica zrejme nevedela lietať a na takú práve čakali oba orliaky. Ináč sa počas zimy živia aj často uhynutými labuťami.

Zaujímavé bolo pozorovať lov **myšiaka hôneho** na ježa. Myšiak nie je obratný lovec, sedí zvyčajne aj dve hodiny v poli na jednom kopčeku a sleduje zem. Len keď v krajnej blízkosti, asi do dvoch metrov od neho vybehne hraboš, začne sa mu venovať. Niežeby prudko na neho vyrazil a ulovil ho, ale skacká popri ňom až ho drapne do jedného pazúra. Raz sme pozorovali ako myšiak vykotúľal dolu svahom z trávy spod kríkom ježa. V úvaline sa klbko zastavilo a myšiak na voľnom priestore sa pri klbku stočeného ježa postavil tak, aby bol pri jeho bruchu. Od ježa stál asi vo vzdialenosti pol metra na jednej nohe a druhú krížom nasmerovanú s otvorenými pazúrmi mal asi 30 cm od brucha. Jež sa po chvíli začal pomaly otvárať a keď myšiak zistil, že už je ten čas, tak zadrapil a trafil sa ježovi na srsť okolo brucha, čo pravdepodobne spôsobilo obeti bolesť a reflexne sa celkom otvoril, čo potom pomohol aj zobák dravca.

Líška uchmatla korisť rysa – nohu zo srnca

Orol skalný uloví aj srnu

Myšiak hôrny a jeho korisť – jež

Najspoľahlivejším lovcom hrabošov je malý **sokol myšiar**. Pokojne „stojí" vo vzduchu nad poľom a trepoce krídlami. Ak zbadá hraboša, krídla prisunie k telu a padá ako kameň. Ak je „čistý vzduch" korisť konzumuje na mieste, ale ako? Hraboša, ktorý je zakrátko po zovretí pazúrami bez známok života, chytí za hlavu, odtrhne ju aj s časťou hrude a prehltne, potom ešte oddelí brucho aj s vnútornosťami, od zadných nôh a tie aj s chvostom pchá do seba. Inokedy keď uloví napríklad väčšiu ryšavku pri lese, drží ju v pazúroch a letí s ňou na voľné miesto, napríklad na pni, či kole v plote a pod. Ryšavka je často ešte dosť dlho pri živote, tak ju hneď netrhá, ale silne zviera v pazúroch čaká hodnú chvíľu až uhynie. Čo je tu pozoruhodné, že do živej koristi sa sokol nepustí zobákom trhať ju, až keď je už bez známok života.

Ivan Kňaze

Lesy a lesníctvo v Lotyšsku

Lotyšsko je jednou z troch pobaltských krajín s rozlohou 64.589 km², z ktorých 1000 km² tvorí vodná plocha. Lesy tejto krajiny zaberajú 2,7 milióna ha, čo je v prepočte 42% z celkovej rozlohy. Oblasti s vyšším zastúpením lesov sa nachádzajú najmä v centrálnej časti (oblasť Riga), v juhovýchodnej oblasti (oblasti Cesis a Madona) a v západnej časti (oblasti Ventspils, Liepaja, Talsi). Najvyššie zastúpenie lesov v priemere až 60% je v regióne Ventspils a najnižšie je v regióne Bauska (28,8%).

Územie Lotyšska spadá do mierneho klimatického pásma s chladným letom (okolo 17 °C) a miernymi zimami (-5 °C). Klimatické pásmo je ovplyvnené blízkosťou Baltského mora a Atlantického oceánu. Za rok v krajine naprší okolo 800 mm zrážok.

Lesy v Lotyšsku sú rozdelené do troch lesných kategórií podľa ich funkcie a významu z ekologického, ekonomického alebo z hľadiska konkrétnej funkcie. Chránené lesy tvoria 12,6% a nachádzajú sa v štátnych rezerváciách, v národných a v prírodných parkoch. Patria k nim aj lesy s protieróznou funkciou. Ďalších 38,5% lesov tvoria lesy s obmedzeným obhospodarovaním situované v chránených krajinných oblastiach, v zelenej zóne a v ďalších lesoch významných z hľadiska ochrany životného. Takmer 49% tvoria využiteľné lesy zahrňujúce všetky ostatné lesy.

Hlavným štátnym orgánom správy lesov je Ministerstvo lesov Lotyšskej republiky, ktoré priamo dozoruje 34 krajských lesných obvodov, 230 okresných lesných obvodov a 1841 lesných strážcov.

Po začatí procesu pozemkovej reformy, prechádza lotyšský model vlastníctva lesov zásadnými zmenami. Štát ostane vlastníkom všetkých štátnych lesov prvej lotyšskej republiky a tiež lesov bez dedičov. Zvyšok sa dostane do vlastníctva veľkého množstva nových a potenciálnych vlastníkov lesov, ktorých počet sa odhaduje na 1,2 milióna.

Obnovu lesov zabezpečujú lesníci prostredníctvom 27 škôlkárskych stredísk s plochou 426 ha, na ktorej sa vyprodukuje ročne v priemere 15,4 milióna borovíc a 28,3 milióna smrekovcov. Každoročne pritom zalesnenia 13 tisíc ha. Prirodzene sa obnovujú najmä borovice, smrek a listnaté druhy vzhľadom na lokálne podmienky. Lesné semenné sady zaberajú celkovú plochu 965 ha, z toho najviac borovica (697 ha), smrek (170 ha), smrekovec (57 ha), breza (10 ha), osika (11 ha) a ďalšie (11 ha). Umelú obnovu zabezpečujú geneticky vylepšeným osivom a sadivom.

Lesnú sieť tvorí 13,1 tisíc km ciest (0,75 km/100 ha lesa), čo nevyhovuje optimu 1 km cesty na 100 ha lesa. Je teda potrebné vybudovať 17,4 tisíc km ciest.

Celý objem zásob (nadzemných častí stojacich stromov bez kôry) je 426 miliónov m³, z toho štátne lesy – 290 miliónov m³ (68%), poľnohospodárske lesy 30 miliónov m³ (31%) a zvyšok tvoria ostatné lesy s objemom päť miliónov metrov kubických. Pre zvýšenie produktivity lesov bolo potrebné odvodniť 950 ha územia, z nich 450 ha už bolo odvodnených. Ročne sú schopní odvodiť sedem hektárov.

Objem plánovanej ročnej ťažby sa v Lotyšsku odhaduje na 6,2 milióna m³, čo je 2,3 m³/ha alebo 85% priemerného ročného prírastku. Spolu s prirodzeným úbytkom tvoreným mŕtvymi a chorými stromami, odhadovaným na 2,4 milióna m³ ročne, tvorí objem vyťaženej drevnej hmoty 8,5 milióna m³.

Hospodársky dôležitými vedľajšími produktmi lesného hospodárstva v Lotyšsku sú živica, miazga, konáre a vianočné stromčeky. Zaujímavé sú tiež liečivé rastliny, púčiky, silice, lykové vlákna, kôra brezy a ďalšie ozdobné lesné materiály. Lesy tiež poskytujú možnosti získavania sena, pastvu dobytka, umiestňovanie včelínov, zber lesných semien na opätovné zalesnenie, zber bobúľ, ovocia, orechov, húb a ďalších prírodných surovín.

V Lotyšsku sa nachádza až 434.949 ha území v rámci 763 objektov s istým štatútom ochrany. Z nich najznámejšie sú štyri národné parky: Národný park Gauja, Národný park Kemeri, Národný park Raznas a Národný park Slitere, päť štátnych rezervácií a šesť chránených krajinných oblastí. Lotyšskom preteká vyše 700 riek a riečok a v krajine sa nachádza viac ako 2 256 jazier.

-as-

EXOTIKA OD ROVNÍKA alebo tropický hmyz v Lesníckom a drevárskom múzeu

Hmyz často vyvoláva u ľudí nepríjemné pocity. Ak sa naň pozrieme bez predsudkov a zblízka, zistíme, že je zaujímavý a pekný. Obzvlášť to platí pre hmyz trópov, ktorý vyniká nesmiernou rozmanitosťou druhov, tvarov, farieb a rozmermi, ktoré vzbudzujú údiv.

To, aké sú tieto tvory zaujímavé a krásne, návštevníci zisťovali v našom múzeu počas letných prázdnin na výstave s názvom TROPICKÝ HMYZ zo zbierky Michala Zachara, ktorá trvala do 08.08.2021.

Cestovateľ a zberateľ Michal Zachar sa o hmyz zaujímal od detstva. Zoznámil sa s odborníkmi entomológmi a tí ho usmernili a pomohli, aby mohol študovať a získať maturitu z odboru chovateľstva exotických zvierat. Zorganizoval už množstvo výstav, na ktorých sa ho pýtajú, či preparovanie hmyzu nie je iba zabíjaním pre výstavné účely. Rád ľudí poučí, že hmyz žije krátko a v prírode si splní svoje poslanie – postará sa o potomstvo a potom hynie, alebo sa stane potravou iných živočíchov. Bez preparovania by väčšina ľudí nemohla spoznať pestrosť a tajomstvá hmyzu, ktorého je na zemeguli odhadom tri a pol milióna druhov.

Súčasťou výstavy v Lesníckom a drevárskom múzeu bolo 100 entomologických krabíc s preparovaným hmyzom z viacerých kontinentov: rôzne druhy, pavúkov, chrobákov, motýľov, pakobyliek, modliviek, cikád, roháčov a iných druhov hmyzu. Zberateľ ich získal počas výprav v Tunisku, Ekvádore, Peru, Malajzii, Namíbii a Ghane.

Pozornosť pútali najmä motýle z amazonských pralesov a iných častí Južnej Ameriky, ktoré vynikajú veľkosťou a pestrofarebnosťou krídiel. Obdiv si zaslúžia Goliáše kráľovské, ktoré dorastajú do veľkosti dlane dospelého človeka. Tento zberateľský úlovok pochádza z Ghany. Pýchou zbierky sú aj cikády. Poznáme ich z rôznych letovísk, no málokedy ich môžeme pozorovať, pretože sa dobre maskujú a cvrlikajú vysoko v korunách stromov.

Okrem preparovaného hmyzu boli súčasťou výstavy aj živé exempláre. Návštevníci mohli pozorovať mnohonôžky z Afriky, ktoré v ohrození vylučujú feromón – výborný repelent proti komárom. Tento fakt odpozorovali domorodci na opiciach, ktoré sa týmto sekrétom natierajú.

K najzaujímavejším vystaveným druhom patrili veľké šváby, listovky podobné listu s obschýnajúcimi okrajmi a strašilky s podobou uschnutého konárika. Na silnejšie povahy číhali v teráriu tri druhy exotických pavúkov...

Prehliadka výstavy bola spestrená tvorivým kútikom, kde hlavne tí menší absolvujú malú školu kreslenia hmyzu.

Samozrejme, že živé tvory počas trvania výstavy vyžadovali starostlivosť. Jedine pavúky zberateľ nachoval pred cestou na výstavu... Ostatné vystavené druhy hmyzu žerú listy rastlín (ostružiny, púpava, vtáčí zob, lieska...), takže nebol problém sa oň postarať. Prvé otvárania terárií pri kŕmení boli rozpačité, no postupne sa aj z múzejníkov stávajú amatérski chovatelia exotického hmyzu...

Srdečne pozývame!

Ľubica Richterová, LDM

Za hmyzom Smaragdového ostrova

Samotný názov gréckeho ostrova Thassos, Zelená perla egejského mora, jatrí predstavivosť cestovateľa. Je takmer cely pokrytý nádherným lesom. Počas štyroch pobytov v tomto kráľovstve kvetov, mora a hôr sme ho zbrázdili všetkými smermi a pokochali sa starovekými vykopávkami v Limenas či Alykos, kameňolomami s vyhľadávaným mramorom, z ktorého je postavený Biely dom vo Washingtone, byzantskými kláštormi i plážami, ktorým dominujú Zlatá pláž Chrisi Ammoudia a vyhľadávaná pláž Paradisio, známa svojimi excesmi z éry Hippies, na východnom pobreží. Severná časť ostrova je viac hornatá a má viac vlahy, v dôsledku čoho je rajom pre včelárov s typickými farebnými úľmi, s ktorými sa stretávame v horách na každom kroku. Okolie úľov je bohaté na rôzne druhy majkovitých chrobákov, ktorých vývoj je väčšinou viazaný na včely a krasoňovitých chrobákov, ktoré sa s nimi delia o pestrú, prenádhernú paletu stredomorských kvetov. Medzi májkami (*Meloidae*) vynikajú rôzne druhy rodov *Mylabris* sp. a *Hycleus* sp.. Krasone prezentujú zástupcovia rodov *Anthaxia* sp., *Acmaeodera* sp., *Acmaeoderella* sp. a najmä veľký zlatom žiariaci druh *Julodis ehrenbergi*, donedávna považovaný za poddruh *Julodis onopordi*. Z fúzačovitých chrobákov vynikajú krvavočervené *Purpuricenus desfontainii* ssp. *inhumeralis* s čiernou škvrnou na krovkách. Pri tejto exkurzii by som chcel cteného čitateľa oboznámiť so vzácnym nočným hmyzom ostrova, ktorého kráľovstvom je najvyšší vrch Thassosu až 1206 m vysoký Ypsário a okolité lesy. Stúpame šotolinovou cestičkou pod zelenou klenbou javorov, dubov, bukov, platanov a topoľov, sviežim vzduchom vyšších polôh, kde sme sa v pohode vyštverali naším Suzuki Jimmi s otvorenou strechou. Pijeme chladnú vodu z upravenej studničky a konečne pozeráme na Waterfall Maries, toľko ospevované vodopády domácimi Grékmi. V okolí menšieho jazierka s piesčitým brehom spozorujem lietať v povetrí kovové iskierky lesknúce sa v paprskoch slnečného svitu. Sú to desiatky svižnikovitých chrobákov *Cylindera trisignata hellenica*, loviacich na slnkom rozpálenom piesku. Keď teplota vzduchu prekročila tridsiatku, sú ich lovecké výpady takmer nepostrehnuteľné. Ružencovité stopy v piesku ako po miniatúrnych pásoch bojového tanku vedúce k trsom sýto zelenej trávy ukazujú stanovište, kde prečkávajú páľavu dňa čierne mučiarovité chrobáky klenutého tela *Pimelia subglobosa graeca* a nosorožteky

Autor na vrchole Ypsaria

Pentodon punctatus. Na listoch topoľa sedia ako smaragdové brošne nádherné krasone *Eurythyrea aurata* a medené *Dicerca aenea*. Tieto vzácne druhy som pozoroval na viacerých gréckych lokalitách, no ich krása ma

Samička pižmovca Osmoderma lassallei

uchvacuje stále. Vodopády sú vítaným osviežením pre telo a dušu a uvedomením si, koľko takých vodopádov máme u nás v slovenskej prírode a nevenujem im pozornosť. V tieni mohutného stromu sa naobedujeme a pokračujeme v ceste, ktorá je čím ďalej zaujímavejšia. Prudko stúpa v nespočetných serpentínach a pod nami sa otvárajú sto metrové priepasti. Niekde zakrýva výhľad na šmolkovo modré more hustý rad pínií, inde vysoký podrast. Neustále stúpanie a vodou vymyté kamene trčiace zo šotolinovej cesty, nás udržujú bdelých až na samotný vrchol. Tu sa nám naskytá úžasný pohľad na všetky strany ostrova obklopeného morom. Kamenné plató s riedkou vegetáciou, niekoľkými borovicami a zakrpatenými javormi a planými trnkami, vytvorilo presvetlenú plochu, kde sa dá pohodlne poprechádzať v čerstvom horskom vzduchu. Zapisujem nás do „vrcholovej“ knižky na kovovej konštrukcii, keď s lupnutím pristáva na kôre neďalekého stromu veľký medený krasoň so zlatými bodkami na krovkách. Za chvíľu priletelo osem nádherných *Chalcophorella stigmatica*. Niektoré ostali ticho sedieť, iné sa navzájom vytláčali z miesta. Tak sa nám Ypsário odvďačilo za výlet aj pozorovaním nádherných „detí slnka“ v ich prirodzenom prostredí. Viac ako hodinu si lebedíme na vrchole smaragdového ostrova nastavujúc rozpálené telá chladivému horskému vánku. Zaznamenám takmer decimeter veľkú kobylku (*Sága* sp.), ktorá pravidelne pohupujúc telom loví na rozpálenom balvane nepozorný hmyz a niekoľko huňatých pamravcov. Prezrieme mapu, určujeme poradie ďalších zastávok na zaujímavých miestach a vyrážame. Vychutnávame pomalú jazdu otvoreným džípom. S vetrom vo vlasoch pozorujeme prekrásne horské scenérie a výhľady na blankytne modrú hladinu Egejského mora, zrkadliacu sa hlboko pod nami. So záujmom sledujem v skalných priehlbňach padnuté borovicové kmene, zbavené kôry s okrúhlymi výletovými otvormi. V tejto výške by mohli byť napadnuté vzácnym fúzačovitým chrobákom *Tragosoma depsarium*, ktorý aj na Slovensku osídľuje podobné biotopy. Podrobná prehliadka vyžaduje čas a výstroj, ktorý teraz pri sebe nemáme. Musíme sa vrátiť v najbližších dňoch. Po niekoľkých kilometroch zastavujeme pri skupinke obrovských platanov východných. Rastú pomerne vysoko a ich trojmetrový priemer vzbudzuje rešpekt. Okolo kmeňov je bylinný podrast a množstvo opadaných pomerne veľkých suchých konárov, ktoré bránia blízkej obhliadke dutín a poškodených častí stromov. Tuším zaujímavé nálezy vzácnej saprofágnej chrobače. Zatiaľ čo sa manželka prechádza po okolí, ja sa púšťam do odpratávania prekážok a prešľapávania cestičiek medzi majestátnymi kmeňmi, aby som v nočnej tme nezlomil nohu, či nevybil oko. Trvá dobrú hodinu, kým som s úpravou okolia spokojný. Do zotmenia je ešte ďaleko, tak sa vydávame do pár kilometrov vzdialenej horskej dedinky Kastrou v nadmorskej výške 800 m n. m. ospevovanej vo všetkých be-

dekroch z Thassosu. Cesta je otrasná aj pre terénne autíčko. Viac ako samotná opustená dedinka, ktorá vyzerá ako po zemetrasení, nás zaujme prekrásna okolitá príroda s lesostepnými formáciami. Zdržíme sa tu preskúmavaním suchých cyprišov, jalovcov, stále zelených dubov a prehliadkou trsov trávy. Je však už neskorý termín a vlaha sa udržuje iba pod zapadnutými kameňmi. Tam aj nachádzame pred páľavou slnka ukryté mučiare, nosániky, behúnky, dračíky ale aj 15 centimetrov veľké jedovaté stonožky *Scolopendra cingulata* a žlté až osem centimetrov veľké škorpiónony *Buthus occitanus*. Podvečernému slnku vystavujú svoj žltohnedý karapax korytnačky grécke (*Testudo graeca*) a na porezaných kmeňoch borovíc lovia prekrásne vyfarbené jašterice zelené (*Lacerta viridis*). Niekoľko krát nás vyplaší hlasný šuchot opadaného lístia, to keď sa dolu svahom zošmykne veľký slepúchovec žltý (*Pseudopus apodus*) až jeden a pol metra dlhý beznohý jašter podobný hadovi, príbuzný nášmu slepúchovi východnému (*Anguis colchica*).Na mieste povečeriame z bohatých vlastných zásob a zapíjame výborným gréckym červeným vínom. Stále máme do úplného zotmenia tri hodiny času. Nasadzujeme čelové lampy a zažíname silné baterky. V duchu chválim nápad ešte za svetla upraviť okolie. Vyšlapaným chodníčkom obchádzame jednotlivé kmene stromov. Svetelný kužeľ pátra v pazuchách suchých vetví, hľadá v bútľavinách, jemne olizuje odchlípenú kôru. Nad hlavou niečo rýchlo lezie po kmeni. Je to tmavohnedý škorpión patriaci do rodu *Euscorpius*. Stretnutie s týmito pavúkovcami ma vždy poteší. Ako Stredoeurópan, nemám každodennú príležitosť pokochať sa týmito nočnými živočíchmi. Nám najbližšia lokalita výskytu škorpiónov bola dlhé roky známa v Českej republike. Dnes už nezvestná populácia *Euscorpius carpathicus* v Čechách pri Slapskej priehrade je taxonomicky preradená k druhu *Euscorpius tergestinus*. S rôznymi druhmi týchto malých škorpiónov som sa stretával po celej južnej Európe, v celom Chorvátsku a Čiernej hore. Druh *E. mingrelicus* som pozoroval v gruzínskej časti Kaukazu pod kameňmi na pasienkoch dobytka. *E. italicus* na chorvátskom ostrove Pag, kde osídlil nízky kamenný múrik prímorskej magistrály, na ktorom mládež vysedávala pri večerných stretnutiach. Keď som pri svetle baterky ukázal zaľúbencom desiatky exemplárov pobehujúcich v štrbinách zmizli ako gáfor. V Kampánii, na juhu Talianska, v Parco nazionale del Cilento, Vallo di Diano e Alburni, sme s manželkou Danou, okrem pozorovania koprofágnych chrobákov, nachádzali v bútľavinách maličký druh tohto rodu *Euscorpius concinnus*. Pri cestách do tureckého Istambulu, som pár krát navštívil bulharské pohorie Rodopy a tam v okolí Asenovgradu, som pri hľadaní gigantických bystrušiek rodu *Procerus* vyhrabával ďalší druh týchto pavúkovcov z pod suchého lístia. Niekoľko ostrovných poddruhov som zaznamenal aj na Sardinii, Korzike, Sicílii. Preto aj teraz, keď pozorujem tieto miniatúry hľadajúce v štrbinách kôry potravu, všetky stretnutia mi preblesli mysľou. Vyliezajú ďalší a ďalší. V posledných rokoch boli tieto pavúkovce systematicky rozdelené na množstvo nových druhov. Z pôvodne štyroch sa rozdelili na viac ako šesťdesiat. Miniatúrne červené svetielka signalizujú oči nočných motýľov, tíško sediacich medzi skupinou veľkých sršňov východných (*Vespa orientalis*) olizujúcich vytekajúcu miazgu. Prepátravam výletové otvory po veľkých chrobákoch. V jednom z nich sa pomaly pohybujú tykadlá fúzača *Prinobius myardi* ssp. *slamorum*. Osvedčený Biolit ho rozhýbe a o minútu už lezie po kmeni ako divý. Vtedy spozorujem aj ďalších, tíško kopulujúcich opodiaľ. S prekvapením objavujem nádherne veľké, zlatoňom príbuzné hnedočierne chrobáky s bronzovým leskom, sediace v dutine. Niektoré ešte len vykúkajú z kokonov, iné sa vyhrabávajú z práchna a začudovane si prezerajú okolie, nervózne pritom pohybujúc krátkymi tykadlami. Patria k nedávno popísanému druhu páchnika *Osmoderma lassallei* vyskytujúceho sa práve v tejto oblasti severovýchodného Grécka. U nás na Slovensku žil podobný druh pyžmovec hnedý (*Osmoderma eremita*). V súčasnosti prešiel aj rod *Osmoderma* vedeckou revíziou a podľa najnovšej nomenklatúry žije na území Česka a Slovenska *Osmoderma barnabita*. *O. eremita* osídľuje západnú Európu. Zo severnej Sicílie bol popísaný endemický druh *O. cristinae* a jediný exemplár z južného Talianska uvádzaný ako *O. italicum,* sa doposiaľ nepodarilo taxonomicky zaradiť. Preto si teraz nájdené kusy so záujmom prezerám. Dokopy som zaznamenal viac ako štyridsať jedincov na tejto miniatúrnej lokalite, čo svedčí o jej výnimočnosti. K tomu sa pridáva ešte nález nosánika *Brachycerus aegyptiacus* sediaceho pri päte stromu. Svojou zrnitou skulptúrou kroviek evokuje púštne druhy, aké som pozoroval v južnej Afrike. Tento síce nedosahuje veľkosť afrických druhov, exotickým zovňajškom však za nimi nezaostáva. Príroda najvyššieho vrchu smaragdového ostrova Ypsária, neostáva nič dlžná svojej kráse, ani po stránke biodiverzity hmyzu a vydáva po kúskoch svoje tajomstvá aj milovníkom prírody zo srdca Európy.

Rudolf Gabzdil

Korytnačka žltohnedá (Testudo graeca)

Samček Jašterice zelenej (Lacerta viridis)

Transformácia hrádockej lesníckej školy z Uhorska do ČSR

Ako všade na Slovensku aj na lesníckej škole v Liptovskom Hrádku bola po politickom prevrate, po vzniku Československa v roku 1918 zložitá situácia. Ak pominieme všetky iné dôvody, už len zmena úradného jazyka stačila k tomu, aby vznikali ťažko riešiteľné situácie.

Riaditeľom školy bol v dobe prevratu síce dobrý lesník, odborník, pedagóg – Vidor Illés, ale bol Maďar, čo bolo nezlučiteľné s funkciou riaditeľa školy, kde sa malo začať vyučovať v jazyku slovenskom. Ministerstvo zemědělství v Prahe, pod ktoré škola v nových podmienkach patrila, preto vymenovala za nového riaditeľa lesníka, pedagóga Ing. Bohuslava Procházku, ktorý práve krátko viedol lesnícku školu v moravskej Jemnici.

Tomuto predchádzal zložitý proces transformácie personálnej, jazykovej, hospodárskej a riadiacej. Riadenie školy prešlo z Budapešti do Prahy.

Štátnu horársku školu v Liptovskom Hrádku bol prevziať v dňoch 6.-8.6.1919 prvý riaditeľ školy Ing. Bohuslav Procházka. Sám o tomto prevzatí podáva správu na Ministerstvo zemědělství dňa 17.6.1919 z Jemnice, kde doteraz pôsobil ako riaditeľ. V tejto rozsiahlej správe na ôsmich stranách podrobne píše o aktuálnom stave na prebranej hrádockej škole.

Ako sa dozvedáme z ďalšieho protokolu o inšpekcii v nových podmienkach, odborový radca z Ministerstva zemědělství Dr. Reich v zápise z inšpekcie dňa 25.8.1919 podáva nasledovné zistenia o stave školy:

Na škole od 26.6.1919 vo funkcii vládneho komisára pôsobí Ladislav Zbořil, ktorý vykonáva svoju funkciu prechodne do doby nastúpenia nového československého riaditeľa. Maďarské vyučovanie bolo ukončené dňa 8.7.1919. Žiaci, ktorí majú končiť druhý ročník maďarsky, pokiaľ ovládajú jazyk slovenský budú absolvovať druhý ročník slovensky. Zatiaľ je prihlásených do druhého ročníka 15 žiakov, maďarské vyučovanie nebude.

Bohuslav Procházka 1923

Vedenie školy nebolo doteraz prevzaté a je stále vykonávané maďarským riaditeľom (Vidor Illés), a maďarským učiteľským zborom. Čaká sa na príchod už vymenovaného nového československého riaditeľa Bohuslava Procházku. Súčasná Horárska škola vznikla v roku 1886, jej súčasný stav pozemkový (v katastrálnych jutrách) je nasledovný:

Les (268 k. j.), lúky 27, polia 18, park 332, škôlky 12, tri záhrady, budovy a tri dvory, jedna cesta, pusté plochy 12, v užívaní riaditeľa 18, v užívaní deviatich odborných učiteľov, traja vrchní horári a traja horári. Spolu má škola 380 k. j.

Budovy v súčasnosti školskému vyučovaciemu procesu plne vyhovujú, vyžadujú však opravy a priebežnú údržbu, najmä strechy.

Maďarský personál, ktorý neovláda jazyk československý, alebo nie je ochotný zložiť sľub vernosti novej republike je potrebné prepustiť zo školských služieb.

Pri škole je riaditeľský byt o piatich miestnostiach, vedľa neho byt vrchného horára o dvoch miestnostiach. Navrhuje sa zmenšiť riaditeľský byt tak, aby vznikol ďalší byt pre odborného učiteľa, ktorého potreba vplýva aj z toho, že sa plánuje legionársky kurz, ktorý si vyžiada ďalšieho pedagóga. V tejto súvislosti bol zakúpený dvojbytový dom pre ďalších odborných učiteľov.

V Liptovskom Hrádku 25.8.1919. Podpísaný Dr. E. Reich, odborový radca Ministerstva zemědělství.

Ministerstvo zemědělství Československej republiky zasiela hrádockej škole dňa 13.9.1919 list pod č. 28781/1919 v ktorom zasiela návrh organizačných stanov. Okrem iného stanovuje začiatok školského roku na 1.10.1919, aby bolo možné povolať prihlásených žiadateľov o štúdium.

Najdôležitejšie oznámenie v liste sa týka nového názvu školy, ktorý znie: Štátna horárska škola, ktorá bude dvojročná.

Inšpektorom pre lesnícke školy bol v tomto období Ing. Karel Šiman (budúci generálny riaditeľ Štátnych lesov), od ktorého sa v archíve nachádza protokol z 9.10.1919 o vykonanej inšpekcie na škole z ktorého môžeme čerpať informácie o aktuálnom stave na škole.

Štátna horárska škola v Liptovskom Hrádku bola v nových podmienkach otvorená 1.10.1919 nasledovne :

- bol zriadený prípravný ročník do ktorého bolo prijatých 26 žiakov,
- pre absolventov bývalých maďarských škôl bol otvorený doplňovací ročník do ktorého boli prijatých 22 žiakov slovenskej národnosti,
- pre bývalých legionárov bol zriadený zvláštny štyri mesačný kurz do ktorého bolo prijatých 22 kandidátov.

Vzhľadom na takto rozšírený počet študujúcich bolo treba navýšiť aj počet učiteľov. Inšpektor Ing. Šiman začal v tejto veci rokovať s Ing. Theodorom Pittelom v Nepomuku a Robertom Keilom, ktorí sa mohli ujať vyučovania.

Riaditeľstvom navrhnutý vyučujúci plán pre všetky ročníky vyhovoval, tak sa vyučovacie hodiny takto rozdelili: riaditeľ Pro-

Maďarská pečiatka a Illesov podpis 28.2.19

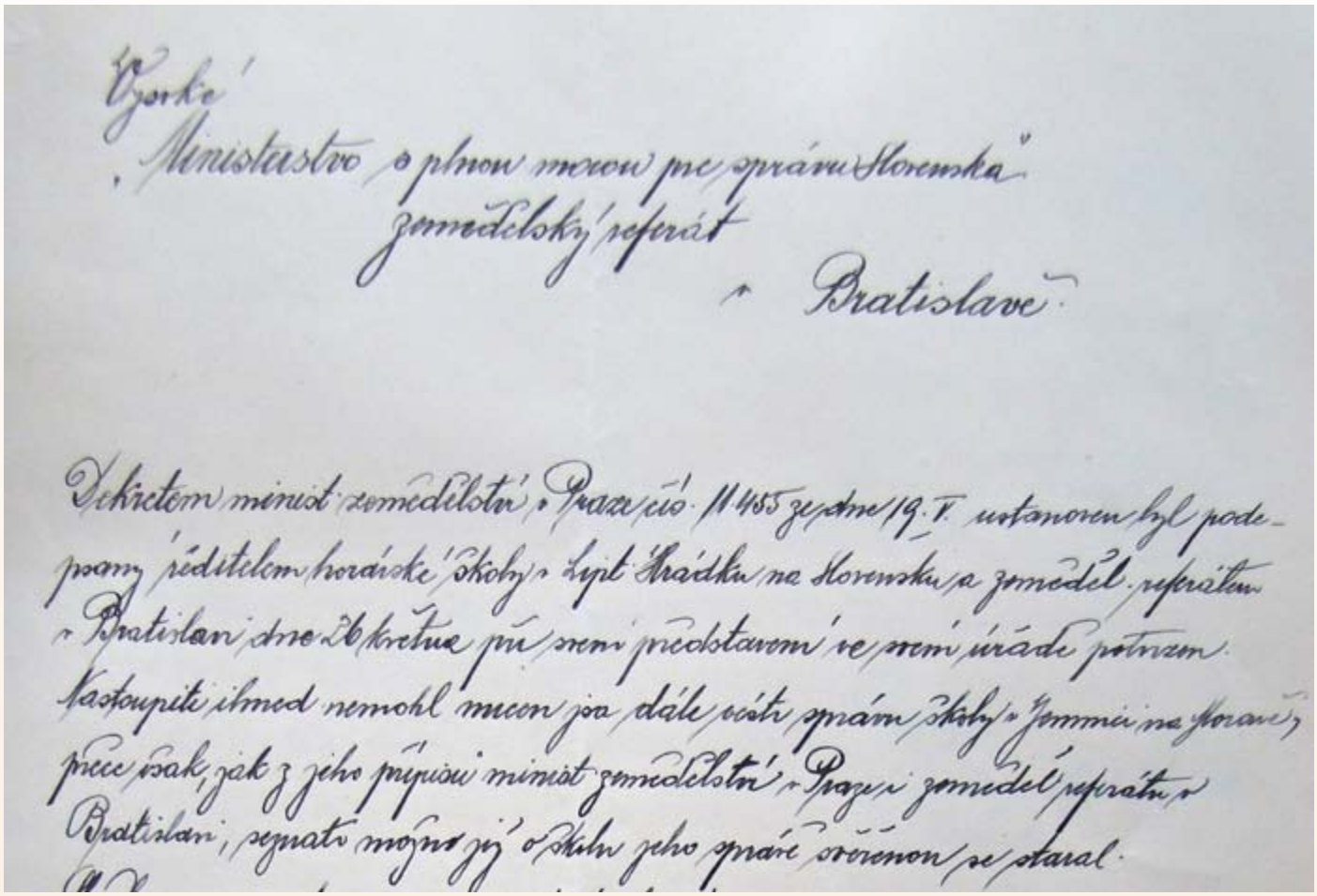

Procházkov list Šrobárovmu ministerstu.

chádzka 20 hodín týždenne, učiteľ Zboril 29 hod., učiteľ Ing. Pittel 26 hod., výpomocný učiteľ Keil 28 hod., farár Josef Bezka pre jazyk československý 8 hod., farár Sensel pre jazyk československý pre legionárov, MUDr. Vojtech Skarvan pre zdravovedu a prvú pomoc 2 hod.

Štátny inšpektor Ing. Šiman dôkladne preveril celé zariadenie školy t. j. učebne, školské zbierky, ale aj

- internát a vedľajšie hospodárske budovy,
- rozsiahlu Botanickú záhradu a v nej sa nachádzajúce lesné škôlky,
- deputátne pozemky (polia, ovocné a zeleninové záhradky) ktoré užívali doterajší učitelia,
- školské polesie.

Podľa protokolu napísaného dňa 25.8.1919 odborovým radcom Dr. Reichom, má byť pri škole zriadené vlastné poľné hospodárstvo, ktoré by krylo potrebu internátu, ako aj deputát učiteľského zboru. K tomu je potrebné zakúpiť potrebný stav dobytka, ako aj hospodárske stroje a ostatné príslušenstvo. Vedenie hospodárstva by mohlo byť zverené vrchnému horárovi Medvedyimu, ktorý má potrebné skúsenosti. Ustanovenie záhradníka sa zdá byť zbytočné.

Veľmi dôležité je pri škole zavedenie rozsiahleho škôlkarstva pre výchovu sadeníc všetkého druhu. Škôlky by slúžili nielen k výcviku žiactva, ale aj k potrebnej produkcii sadeníc a ich predaj štátnym lesom, štátnym lesným úradom a obecným lesom. Veľmi výhodným a potrebným by bolo zriadenie sušiarne na lesné semená, ktorá by produkovala semená na predaj. Toto všetko by dalo prácu aj miestnemu obyvateľstvu.

Pokiaľ ide o školské polesie, toto sa nachádza vo veľmi neutešenom stave, t.j. nemôže byť vzorom pre žiactvo, preto tu čaká riaditeľstvo školy veľa potrebných zmien.

Ďalej je potrebné, aby škola dostala vhodný poľovný revír k praktickému výcviku v poľovníctve. Školské polesie sa za poľovný revír jednoznačne nehodí, jednak svojou nevhodnou polohou, jednak preto, že sa tam žiadna zverina nenachádza. Treba rokovať s podnikom Štátne lesy, aby vyčlenili pozemky z niektorého štátneho polesia, najlepšie z revíru Východná, alebo prenájmom niektorého susedného obecného revíru.

V tomto prípade by bolo možné zamestnať pre ochrannú službu poľovnú pomocného horára Marvaya, ktorý by bol inak pre školu zbytočný. Rovnako by mu bolo potrebné upraviť slúžne, pretože doterajší plat štyri koruny denne jednoznačne nestačí.

Rovnako je potrebné upraviť služobné požitky kancelárskej sile Anne Huskovej, ktorá má tiež len štyri koruny denného platu.

Zodpovednosť za prevádzku školy je daná takto:

Riaditeľ Bohuslav Procházka: predkladanie všetkých účtov k výplate, vrchná správa všetkých pozemkov, Správa školského polesia, vedenie materiálnych požitkov ako pre internát, tak aj pre školské polesie.

Odborný učiteľ Ladislav Zbořil: vedenie pokladne a výplata účtov vedenia výskumnej stanice, spolupôsobenie pri škôlkarstve.

Nadhorár Medvedyi: výkonná služba v školskom revíre, dozor pri škôlkarských prácach, vyhotovovanie mzdových listín a kontrola stravovania (vedenie zoznamov vydaných jedál).

Horár Morvay: ochranná služba v poľovných revíroch, potrebné zámočnícke práce.

Husková Anna: kancelárske práce, vydávanie potravín, a ostatných potrieb pre internát, na dobu vždy jedného týždňa.

Medvedyiová Antonia: varenie v internátnej kuchyni.

Internátny dozor si rozdelí medzi sebou učiteľský zbor. Neodkladne je potrebné doplnenie učebných zbierok a pomôcok.

Napísané v Liptovskom Hrádku 9.10.1919, podpísaní: Riaditeľ Horárskej školy Bohuslav Procházka, učiteľ Horárskej školy Ladislav Zbořil, inšpektor Ministerstva zemědělství Karel Šiman.

Takéto informácie o začiatku vyučovania na hrádockej lesníckej škole v nových československých podmienkach nám podáva archív. Sú to vzácne informácie, pretože v týchto prelomových rokoch panovali všade na Slovensku doslova divoké pomery a trvalo dva až tri roky pokým sa situácia ako-tak stabilizovala.

Ing. Viliam Stockmann, CSc.

Dve storočnice našich lesníkov

Dr., Ing. Vladimír Biskupský, CSc.

Narodil sa 10.11.1921. Absolvoval Lesnícky odbor na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave (1947).

Po skončení štúdia začínal ako odborný asistent na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach.

Neskôr sa stal vedeckým pracovníkom Ústavu krajinnej ekológie Slovenskej akadémie vied (1949 – 1976) a Ústavu experimentálnej biológie a ekológie Slovenskej akadémie vied v Bratislave (1976 – 1988).

Riešil problematiku v oblasti biometrickej a hospodárskej úpravy lesa, výskum energetickej hodnoty biomasy lesa, ochrany prírody a pestovania lesa.

Počas svojej bohatej pracovnej praxe sa stal riešiteľom a koordinátorom lesníckych výskumných programov v rámci Slovenska, organizátorom lesníckeho výskumu v povojnových rokoch na Slovensku. Je autorom a spoluautorom desiatok pôvodných vedeckých prác, výskumných správ a výskumných projektov a knižných publikácií z problematiky dendrometrie.

Vladimír Biskupský bol podpredsedom Lesníckej sekcie a prvý podpredseda Slovenskej spoločnosti pre poľnohospodárske, lesnícke, potravinárske a veterinárske vedy pri Slovenskej akadémii vied. Nositeľ štátneho vyznamenania „Za vynikajúcu prácu".

Zomrel 67-ročný v roku 1988.

Doc., Ing. Tibor Šťastný, CSc.

Narodil sa 19.12.1921 v Ondrejovciach pri Leviciach v rodine kováča. Študoval na gymnáziu vo Zvolene, na reálnom gymnáziu v Košiciach a pokračoval na Lesníckom odbore Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave, štúdium dokončil na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach (1950).

Po skončení štúdia, v rokoch 1950 – 1964 pracoval vo Výskumnom ústave lesného hospodárstva v Banskej Štiavnici, kde najskôr viedol oddelenie pestovania lesov a neskôr oddelenie biológie lesných drevín. Má zásluhu na tom, že zo zabudnutých archívov vyhľadal údaje o starých provenienčných pokusoch, obnovil ich a vyhodnotil. Takto zachránil pre lesnícku vedu a prax pokusy, ktoré sa založili na Banskej a lesníckej akadémii na prelome storočia. Pri týchto spolupracoval s prof. Dr. Róthom, bývalým štiavnickým pedagógom, v tom čase už v maďarskom Šoprone. V rokoch 1958/1959 zakladá ďalší provenienčný pokus so smrekovcom na Podbansku. Výskum premenlivosti smrekovca priviedol ho na stopy činnosti J. D. Matejovie a tým aj k lesníckej histórii. Z histórie sa zaujíma nielen o významných lesníkov, ale aj o vývoj lesného hospodárstva a lesníckeho školstva na Slovensku.

Absolvoval študijnú stáž na Royal College of Forestry v Stockholme. Dve desaťročia pôsobil na Výskumnom ústave lesného hospodárstva vo Zvolene, z toho sa 15 rokov podieľal na budovaní základných oddelení pestovania lesov, biológie a šľachtenia lesných drevín ako ich vedúci.

Na Výskumnom ústave lesného hospodárstva bol aj vedeckým tajomníkom a zástupcom riaditeľa pre vedecko-výskumnú činnosť (1963 – 1966). Externe pôsobil na Katedre šľachtenia lesných drevín na Vysokej škole zemědělskej v Brne i na Katedre botaniky a typológie Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene. Vo vedeckom výskume sa zameral na lesnícku genetiku a šľachtenie lesných drevín, najmä borovice sosny a smrekovca opadavého. Založil klonový archív smrekovca pri Banskej Štiavnici a semenný sad na Lesnom závode Muráň. Venoval sa aj dejinám včelárstva v Banskej Štiavnici a jej okolí. V rokoch 1961 – 1970 bol členom vedeckej rady Výskumného ústavu lesného hospodárstva vo Zvolene, v rokoch 1966 – 1970 členom komisie pre genetiku pri vedeckom kolégiu všeobecnej biológie SAV, Slovenského zväzu včelárov a výboru Slovenskej spoločnosti pre dejiny vied a techniky pri SAV. Spolu s Tiborom Blattným vydali prácu „Prirodzené rozšírenie lesných drevín na Slovensku", ako slovenské vydanie pôvodného maďarského vydania diela Blattný – Fekete „Rozšírenie stromov a krov lesníckeho významu na území Uhorska" (1913). Je autorom štúdií a článkov v lesníckych zborníkoch a v časopisoch Les, Lesnícky časopis, Sylvan, Historický časopis a iné. Za úspešnú prácu na poli lesníckeho výskumu mu bol udelený titul „Priekopník socialistickej práce" a r. 1968 rezortné vyznamenanie „Budovateľ socialistického lesníctva".

Zomrel predčasne ako 47 ročný 29.7.1970.

Viliam Stockmann

Úvaha o možnom dočasnom sídle banskobystrického Uhorského kráľovského lesného riaditeľstva v rokoch 1913-1916

V tomto roku sme si pripomenuli 150. výročie osamostatnenia lesníctva od baníctva, resp. z podružia Banskej komory. V roku 1871 vyniklo v Banskej Bystrici Riaditeľstvo majetkov (Jószágigazgatóság), ktoré sa v roku 1881 premenilo na Uhorské kráľovské lesné riaditeľstvo (M. k. Erdőigazgatóság). Lesné riaditeľstvo spočiatku sídlilo v budove Kammerhofu na vtedajšom hlavnom námestí (Fő tér, neskôr IV. Béla király tér).

Budova Lesného riaditeľstva bola dokončená v r. 1916

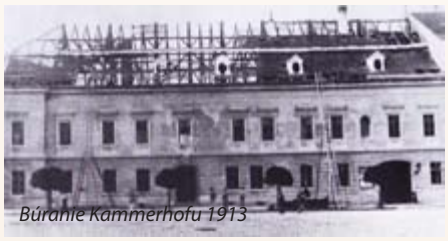

Búranie Kammerhofu 1913

Dom lesných úradníkov

Ministerstvo pôdohospodárstva (Földművelési ministerium) v Budapešti sa rozhodlo postaviť novú, monumentálnu budovu pre lesné riaditeľstvo v Banskej Bystrici. Po vyhodnotení súťaže a rôznych následných pripomienkach sa nakoniec pristúpilo k riešeniu, ktoré navrhol budapeštiansky architekt Gyula (Július) Wälder (1884-1944). Stavbu zverili banskobystrickej firme Hugyecz (Hudec) a Rosenauer (Juraj Hudec /1858-1920/, Ľudovít Karol Rosenauer /1866-1934/), ktorá ju v rokoch 1913-1916 úspešne zrealizovala. Už v roku 1913 začali s búraním budovy Kammerhofu, z ktorej sa muselo lesné riaditeľstvo vysťahovať do dočasného sídla, ktoré sa pokúsime identifikovať, keďže sa o ňom historická literatúra doteraz nezmieňuje.

Na pláne námestia (označené je ako Piac, čiže trh) z roku 1890 sú znázornené aj rozsiahle erárne pozemky (M. k. Kincstár beltelke), ktoré patrili banskej komore. V severnej časti je to samotná budova Kammerhofu s komorským dvorom (Kamara udvar) a s ďalšími pozemkami siahajúcimi na juhu až po mestský hradobný múr pri Hrone. V južnej časti je vyznačená pozdĺžna budova sýpky či obilnice (Magtár). Po zrušení hradobného múru túto budovu už vo vlastníctve lesného riaditeľstva prestavali pravdepodobne pre obytné účely. V roku 1913 bola táto jednoposchodová budova zrejme najvhodnejšia pre umiestnenie dočasného sídla lesného riaditeľstva. Je málo pravdepodobné, že by sa toto dočasné sídlo riaditeľstva nachádzalo v inej ako vo vlastnej budove.

Po dokončení stavby novej budovy v roku 1916 sa lesné riaditeľstvo premiestnilo do svojho definitívneho sídla na Hlavnom námestí. Podjazd budovy lesného riaditeľstva umožnil vznik úplne novej a najmladšej ulice vedúcej cez komorské záhrady z námestia k Malej železničnej stanici – Národnej ulice (vtedy Grof Szerényi utcza). Budovu predpokladaného dočasného sídla lesného riaditeľstva na konci tejto ulice pri Hrone potom zas využívali na ubytovanie lesných úradníkov a preto sa aj zaužíval názov „Dom lesných úradníkov". Povstalci pred ústupom v jeseni 1944 vyhodili do povetria most cez Hron vedúci k Malej železničnej stanici. Tento elegantný betónový most postavili ešte v rokoch 1924-1925 podľa projektu architekta Emila Belluša (1899-1979). Mohutná explózia mosta značne poškodila neďaleký „Dom lesných úradníkov" a preto ho hneď po vojne zbúrali. Bolo to aj v súvislosti s výstavbou moderných „lesníckych činžiakov" podľa projektu zvolenského architekta Gustáva Stadtrukera (1906-1980), ktorú ukončili v roku 1946. Stavba pozostáva zo štyroch navzájom prepojených blokov pričom je zaujímavé, že blok s popisným číslom Národná č. 16 vznikol pripojením a dispozičným prispôsobením priľahlej, už existujúcej budovy.

Dnes už niekdajší „Dom lesných úradníkov" nič nepripomína, na jeho mieste sa nachádza z časti rýchlostná komunikácia s autobusovou zastávkou „Národná" a z časti priľahlý parčík s kvetinovými hodinami.

Ing. Július Burkovský

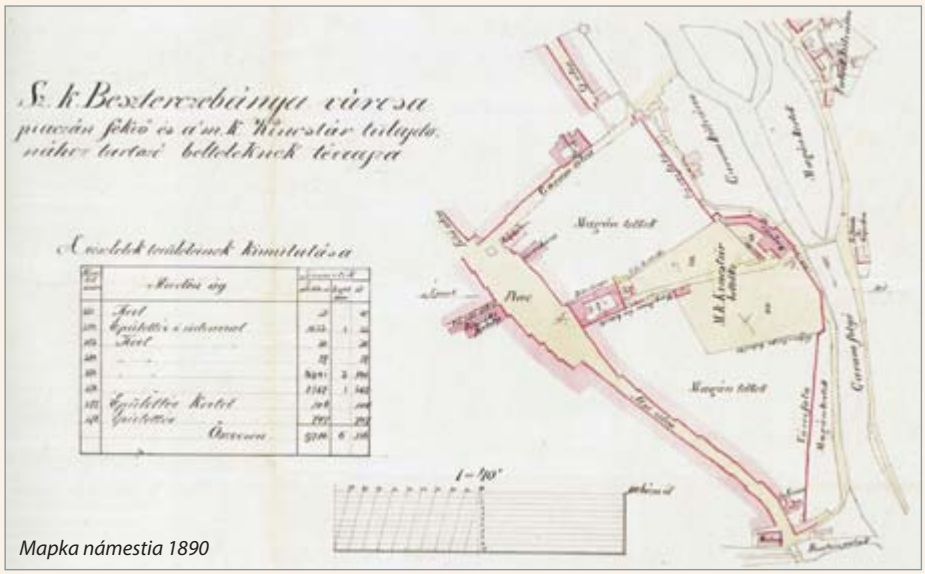

Mapka námestia 1890

Uveríte

Evolúcia je spojená nielen so vznikom nových druhov, ale tiež s rozširovaním reálov tých priebojnejších. Niektoré druhy sú schopné dokonca úplne vytlačiť ďalšie druhy, čo je bežné predovšetkým v ríši rastlín a vtedy je potrebné zabezpečiť ich odstránenie. No v poslednom období sa čoraz častejšie stáva, že sa k nám šíria živočíšne druhy, ktoré sme tu predtým nemali, či už ide o pavúky, slimáky ale tiež šakaly, medvedíky čistotné a tiež pivone. Tie sa na naše územie šíria z oblasti Moravy, kde sa tento druh pomerne dobre aklimatizoval. Preto boli naši západní susedia dokonca nútení stanoviť pre pivone (*Lepus temperamentalus*) dobu lovu. Kvôli získaniu veľmi zaujímavej trofeje, ktorá je u samičieho pohlavia výrazne menšia, je doba lovu stanovená od 1.7.do 16.1. Jedna samica za roh vrhne viac

ako 20 mláďat. Snáď pri poľovníckych potulkách západným Slovenskom budete mať na pivoňa poľovnícke šťastie.

Lovu zdar

Keď poznáme kraje svoje, poznáme i samých seba! ANDREJ KMEŤ

Lesnícke dni
· od roku 2007 ·

LES cesta k poznaniu a ozdraveniu

Pod záštitou ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Lesy poskytujú dokonalú harmóniu a liek na všetky bolesti.

Obnova lesov zlepšuje životné prostredie – každý strom sa počíta!

Udržateľné lesníctvo je kľúčom k pozitívnej budúcnosti.

Erby s nádychom lesa

Erb obce Hrabkov (okres Prešov)

Erb obce Krivé (okres Bardejov)

Erb obce Moldava (okres Košice okolie)

Erb obce Rabča (okres Námestovo)

Erb obce Rabčice (okres Námestovo)

Erb obce Šarišské Dravce (okres Sabinov)

Erb obce Ľubochňa (okres Ružomberok)

JÚL 2021

Životné jubileá

50 rokov

Ján Parničan, vedúci LO, LS Ľuboreč – OZ Levice
Daniel Caban, vedúci LS, LS Červená Skala – OZ Beňuš
Naďa Križová, sekretárka, lesoturistika – OZ Rimavská Sobota
Milan Šmelko, technik, LS Nižná Slaná – OZ Rožňava

60 rokov

Ing. Ladislav Németh, vedúci LO, LS Sládkovičovo – OZ Topoľčianky
Ing. Juraj Moravčík, referent TPV, koordinátor aktivít projektu – OZ Šaštín
Bc. Ivan Paluš, technik, LS Čadca – OZ Čadca
František Zbončák, dispečer dopravy dreva – OZ Čadca
Vladimír Hegedüš, referent správy LP a reprivatizácie – OZ Liptovský Hrádok
Ing. Ľudovít Pitoňák, vedúci LS, LS Čierny Váh – OZ Liptovský Hrádok
Pavel Ivora, vedúci LO, LS Rimavská Sobota – OZ Rimavská Sobota
Ing. Milan Ferko, vedúci LS, LS Udavské – OZ Vranov n/Topľou
Ing. Marián Verba, technik, LS Stropkov – OZ Vranov n/Topľou

Pracovné jubileá

20 rokov

Roman Moncoľ, vedúci LO, LS Klenovec – OZ Rimavská Sobota
Ing. Marcel Kleban, technik, LS Malcov – OZ Prešov

25 rokov

Ing. Tibor Jančok, dispečer dopravy dreva, poverený vedením VTÚ – OZ Šaštín
Ing. Jozef Habara, riaditeľ OZ – OZ Levice
Pavel Kohút, vedúci LO, LS Ladzany – OZ Levice
Ing. Ján Vrbenský, vedúci LS, LS Malužiná – OZ Liptovský Hrádok
Valér Húska, vedúci LO, LS Čierny Váh – OZ Liptovský Hrádok
Ing. Karol Likavec, referent BTS, PO, referent ekológie – OZ Liptovský Hrádok
Miroslav Krupa, manipulant, ES Lučenec – OZ Kriváň
Radoslav Andor, vedúci LO, LS Svinica – OZ Košice
Branislav Ferenc, manipulant, ES Mníšek nad Hnilcom – OZ Košice
Ing. Roland Filčák, vedúci LO, LS Jasov – OZ Košice

30 rokov

Ing. Maroš Švec, referent pestovania, ochrana lesa – OZ Levice
Peter Šesták, manipulant, ES Rimavská Baňa – OZ Rimavská Sobota
Ing. Zsolt Sebők, vedúci LS, LS Tornaľa – OZ Revúca
Ing. Marián Baran, referent technickej prípravy výroby – OZ Vranov n/Topľou

35 rokov

Miroslav Janovský, správca IS – OZ Levice
Jaroslav Kyselica, vedúci LO, LS Kšinná – OZ Trenčín
Milan Vrábeľ, hlavný účtovník – OZ Námestovo
Rastislav Ondrejka, vedúci LO, LS Brádno-Tisovec – OZ Rimavská Sobota
Ľudovít Bernáth, manipulant, ES Betliar – OZ Rožňava
Ľubomír Gál, vedúci LO, LS Betliar – OZ Rožňava
Daniel Krestian, vedúci LO, LS Svinica – OZ Košice
Ľubomír Červenko, vedúci LO, LS Stará Voda – OZ Košice
Jana Antošková, referent správy a manažmentu majetku – OZ Košice
Ing. Jozef Vertaľ, referent poľovníctva, referent ekológie, koordinátor priam. podpôr – OZ Prešov
Pavel Verčimák, vedúci LO, LS Hanušovce – OZ Prešov
Ing. Ivan Varchol, vedúci ŠS, ŠS Šariš – OZ Semenoles Liptovský Hrádok

40 rokov

Marián Imriška, technik, LS Moravany – OZ Smolenice
Ľubomír Marko, vedúci LO, LS Čifáre – OZ Levice
Ján Pavlenda, vedúci LO, LS Antol – OZ Levice
Jozef Rozkošný, vedúci LO, LS Duchonka – OZ Prievidza
Ondrej Minár, technik, LS Nitrianske Rudno – OZ Prievidza
Peter Novák, vedúci LO, LS Prievidza – OZ Prievidza
Anna Ondreičková, technik, LS Nemšová – OZ Trenčín
Milan Bačík, vedúci LO, LS Dubodiel – OZ Trenčín
Štefan Bartoš, technik, LS Zákamenné – OZ Námestovo
Mária Vraniaková, hlavný účtovník, účtovník projektu – OZ Slovenská Ľupča
Jaroslav Adamec, vedúci ES, ES Polkanová – OZ Slovenská Ľupča
Július Pavelko, technik, LS Ratková – OZ Revúca
Jozef Sedlák, vedúci LO, LS Muráň – OZ Revúca
Branislav Gdovin, technik, LS Jelšava – OZ Revúca
Ing. Viera Sivová, hlavný účtovník – OZ Revúca
Peter Farkaš, vedúci LO, LS Krásnohorské Podhradie – OZ Rožňava
Katarína Osvaldová, mzdový účtovník – OZ Rožňava
Ivan Sopko, vedúci LS, LS Jasov – OZ Košice
Jaroslav Skokan, vedúci LO, LS Spišská Nová Ves – OZ Prešov
Ján Migaľ, vedúci ES, ES Vranov – OZ Vranov n/Topľou
Anna Karkošiaková, sekretárka, účtovníčka – OZ Semenoles Liptovský Hrádok
Vladimír Riša, osobná doprava a správa budov – GR Banská Bystrica

45 rokov

Jozef Kováč, vedúci LO, LS Partizánske – OZ Prievidza

Predčasný starobný dôchodok

Ing. Vladimír Kohút, technik, LS Sečovce – OZ Sobrance

Starobný dôchodok

Ján Kyselica, vedúci LO, LS Píla – OZ Smolenice
Ing. Ján Pavlík, technik, LS Ľadová – OZ Rožňava

AUGUST 2021

Životné jubileá

50 rokov

Miroslav Kaplár, technik, LS Ľuboreč – OZ Levice
Rastislav Gunár, manipulant, ES Trenčianska Turná – OZ Trenčín
Ing. Richard Jakubička, riaditeľ OZ – OZ Rimavská Sobota
Pavel Brutovský, vedúci LO, LS Rožňava – OZ Rožňava
Ing. Miroslav Mozola, projektant PSL – GR Banská Bystrica

60 rokov

Ján Pavlenda, vedúci LO, LS Antol – OZ Levice
Ing. Miloš Kunský, referent pestovania, ochrana lesa – OZ Topoľčianky
Ing. Ľubica Harničárová, vedúca LS, LS Nemšová – OZ Trenčín
František Ruman, vedúci LO, LS Beluša – OZ Považská Bystrica
Anna Homolová, fakturant dreva, fakturant OVTS – OZ Slovenská Ľupča
Miroslav Margeta, manipulant, ES Medzibrod – OZ Slovenská Ľupča

Pracovné jubileá

20 rokov

Ing. Juraj Buzalka, riaditeľ OZ – OZ Považská Bystrica
Ing. Slavomír Hrešo, technik, LS Hanušovce – OZ Prešov
Ing. Zdenko Kováč, certifikácia lesov – GR Banská Bystrica

25 rokov

Marián Minarovský, vedúci LO, LS Moravany – OZ Smolenice
Ing. Peter Dušička, vedúci LO, LS Nitrianske Rudno – OZ Prievidza
Ing. Vladimír Pavelčík, vedúci LS, LS Rajecké Teplice – OZ Žilina
Ing. Miroslav Kiapeš, vedúci LS, LS Klenovec – OZ Rimavská Sobota
Ing. Marek Jevčin, personalista, mzdový účtovník – OZ Prešov
Ing. Peter Kuric, špecialista poľovníctva – GR Banská Bystrica

30 rokov

Ján Paučo, vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča
Anton Soľar, vedúci LO, LS Sabinov – OZ Prešov
Ľuboš Ferenčucha, vedúci LO, LS Široké – OZ Prešov

35 rokov

Ing. Eva Bettáková, referent ekológie, sekretárka – OZ Prievidza
Jozef Paľo, referent správy lesných pozemkov a reprivatizácie – OZ Prievidza
Anton Stopjak, technik, LS Mútne – OZ Námestovo
Pavol Lupták, vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča
Ivan Majerík, vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča
Ing. Radmila Stanková, referent vnútornej správy – OZ Košice
Ing. Janka Jagerčíková, vedúca odboru účtovníctva a daní – GR Banská Bystrica
Erika Kmeťová, sekretárka – GR Banská Bystrica

40 rokov

Jozef Kalman, vedúci LO, LS Ratková – OZ Revúca
Ján Sabol, vedúci LO, LS Udavské – OZ Vranov n/Topľou
Bartolomej Samsely, vedúci LO, LS Sedliská – OZ Vranov n/Topľou
Ing. Ivan Pôbiš, špecialista GIS – GR Banská Bystrica

Predčasný starobný dôchodok

Ing. Marián Lipka, účtovník – OZ Prešov

Ing. Martina Velká

Hodiny ruskej duše

Práve pod týmto názvom predstavuje časť svojej tvorby ruský veľmi talentovaný umelecký sochár Yuri Firsanov. Drevené plastiky s ruskou dušou tvoril približne päť rokov. Prepracovanosť jednotlivých sošiek je tak precízna, že úplne odvedie pozornosť od hodín, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou každého diela z tejto série, ktorá vyobrazuje scény z každodenného života ruskej dediny.

Medzi nimi nájdete napríklad vyobrazenú tradičnú výrobu drevených kolies, prácu s hrnčiarskym kruhom, mletie múky prostredníctvom trenia mlynských kameňov, prípravu priadze použitím kolovrátka, v podstate všetky symboly nepretržitého pohybu času. Pretože zrod priadze pri pradení symbolizoval kontinuitu vlákna ľudského života. *„Bochník chleba, podkova, samovar, ohnisko, akordeón symbolizujú bohatstvo, šťastie, blahobyt a harmóniu vo vzťahoch. Veď zbierka symbolov je jednoduchým svetom našich predkov, koreňmi ľudovej múdrosti naplnenej poéziou, príslovami a porekadlami.“*

„Moja práca – to sú moje v dreve zhmotnené životné postoje a hlavne myšlienky o láske, lojalite, priateľstve, vzájomnom porozumení, dobrom – všetky veci, ktoré považujeme za drahé a žiaduce a tiež o životnom štýle,“ prezrádza Yuri Firsanov aj časť z toho, čo môžete objaviť v ďalších sériách jeho tvorby diametrálne odlišných od tej, ktorú sme dnes predstavili.

-as-

PEFC
PEFC/23-44-05
www.lesy.sk